



Filosofie Cultură Voluntariat

Noua Acropolă

O PRIVIRE FILOSOFICĂ ASUPRA LUMII

numărul 8, decembrie 2022

CLARA HASKIL

PARACELSUS

SIMȚUL FRUMUSEȚII

PERICLE AL ATENEI

NEOCLASICISMUL ÎN ARTĂ



Înțelepciunea Orientului și Occidentului
ne oferă soluții la problemele lumii de azi....

Ce este viața?

Sunt liber să gândesc?

Pot cunoaște adevărul?

Cine sunt eu?

Pot cunoaște Legile Universului?



CURS DE FILOSOFIE PENTRU VIAȚĂ

Descoperă idei. Trăiește cu sens



Cum pot să îmi depășesc temerile?

Există un destin?

De ce există suferință?

Cum pot să îmi dezvolt voința?

Am un suflet sau doar un corp?

Cursul se deschide periodic în toate sediile Noua Acropolă din țară.

Verifică data începerii cursului pe site:

<https://www.noua-acropola.ro/activitati/curs-de-filosofie/>

NOUA ACROPOLĂ



Noua Acropolă Arad

str. Ion Georgescu (Sebeșului) nr. 6, ap. 16, Arad

+40 744 781 989

na-arad@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–21:00, sâmbătă 16:00–19:00



Noua Acropolă București

str. Atanasie Demostene nr. 7, sector 5, București

+40 31 405 2024, +40 723 332 633

na-bucuresti@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–21:00



Noua Acropolă Cluj-Napoca

str. Crișan nr. 37, Cluj-Napoca

+40 740 066 658

na-cluj@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–21:00



Noua Acropolă Constanța

str. General Manu nr. 24, Constanța

+40 744 525 651, +40 341 730 383

na-constanta@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–22:00, weekend 10:00–15:00



Noua Acropolă Iași

str. Nicolae Iorga nr. 51, sc. B, ap. 1, Iași

+40 741 394 303

na-iasi@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–22:00



Noua Acropolă Oradea

str. Bicazului nr. 1A, Oradea

+40 755 292 542

na-oradea@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–22:00



Noua Acropolă Timișoara

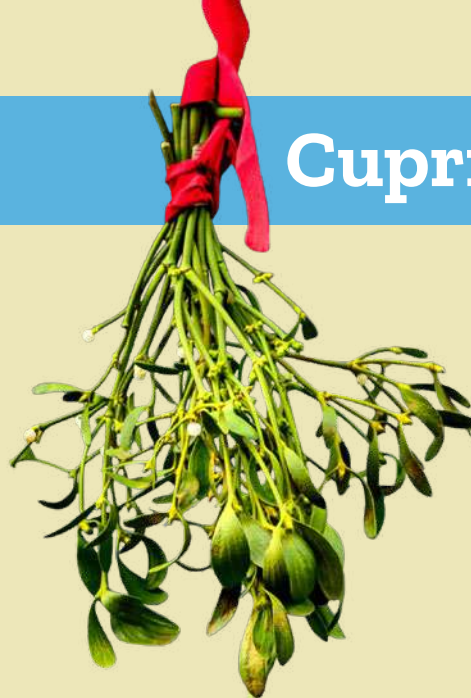
str. Gheorghe Lazăr nr. 5, et. 2, ap. 17, Timișoara

+40 744 781 989

na-timisoara@noua-acropola.ro

luni-vineri 18:00–21:00, sâmbătă 16:00–19:00

Cuprins



O fantezie la sfârșit de an	4
Simțul frumuseții	6
Clara Haskil	8
Neoclasicismul în artă	14
Paracelsus (I)	18
Gaudeamus 2022	24
Pericle al Atenei	26
Cumpătarea	30



Editor Noua Acropolă România

Director Ivo Ivanovici

Redacție Sonia Ivanovici
Corina Munteanu

*Distribuție și
relații cu publicul* Mihaela Brătuianu

*Tehno-redactare și
grafică* Florin Ganea
Ernest Ștefan-Matyus
Mihaela Brătuianu
Paula Dron

Adresă de contact na-bucuresti@noua-acropola.ro



O fantezie la sfârșit de an

Ivo Ivanovici

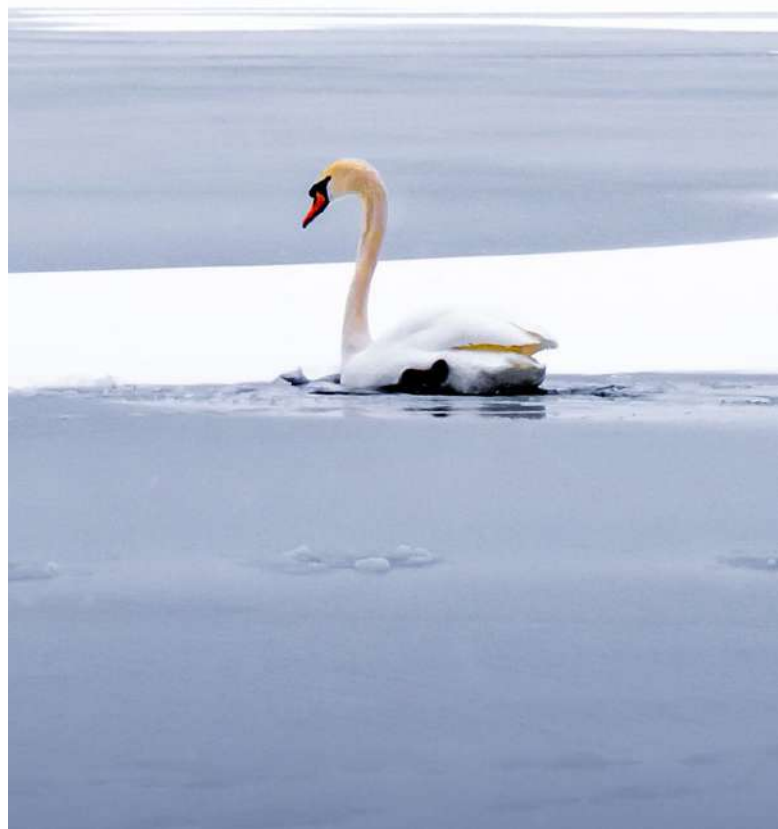
Este iarnă. Și chiar dacă, din cauza încălzirii globale și a consecințelor derivate din aceasta, iarna aceasta nu se aseamănă cu iernile din alte vremuri, totuși natura își urmează nestingherită cursul obișnuit. Într-un fel sau altul ciclurile vieții continuă, și așa cum observă filosoful panteist, fie că se manifestă în planul fizic al realității, fie în cel metafizic, spiritul ei iese întotdeauna învingător, mai presus de toate aparențele.

O reprezentare a transformărilor vitale este oferită de ciclul agricol: în toamna târzie sau la începutul iernii se depun în pământ semințele care, odată cu venirea primăverii, vor încolți, iar din ele vor crește tinerele plante. Ca și când, după încheierea perioadei de viață din lumea invizibilă (a esențelor), ar veni momentul renașterii în lumea aparențelor. Într-adevăr, viața nu se oprește niciodată, ci doar își schimbă înfățișarea.

Ființa umană, o parte a naturii cosmice, trece și ea prin asemenea metamorfoze, mai mici și mai mari. Este suficient să menționăm că nu există niciun grup uman, cu nivel mai înalt sau mai slab de iluminare intelectuală, care să nu exprime prin obiceiuri, instituții și comportamente individuale, convingerea că într-un fel viața continuă și după moarte. Îi simțim aproape pe cei dragi trecuți în lumea de dincolo, dialogăm cu marile personalități dispărute și chiar dacă ne putem imagina că la un moment dat propria viața personală și toate aspectele lipsite de transcendență ale acesteia vor fi dizolvate, totuși nu ne putem imagina anihilarea completă, căci esența, „sămânța” identității, „eul”, cu siguranță va dăinui.

Iarna preferăm să petrecem mai mult timp acasă și dacă e posibil – așa cum a observat cândva un mare filosof și poet – nu în orice casă, ci în propria casă, acolo unde păstrăm atâtea amintiri, imagini, senzații, sentimente și gânduri. Este o metaforă pentru actul interiorizării, evocării și evaluării propriilor trăiri și experiențe: într-un decor personalizat se întâlnesc trecutul și prezentul și se fac planuri pentru viitor. Însă viața interioară a unui om are limitele ei căci, la fel cum nu încap toți oamenii în nicio locuință privată, tot așa nici speranțele și proiectele pe care și le propune pentru viitor o persoană nu reflectă interesele tuturor oamenilor. Într-adevăr, cunoașterea bazată pe experiența personală este importantă și are valoarea ei, dar cu greu se poate ridica până la nivelul legilor, valorilor sau finalităților prin care toți oamenii se unesc între ei, iar omenirea în ansamblul ei se unește cu natura cosmică mai presus de toate îngrădirile spațiale și temporale. De aceea, cel însetat de cunoaștere nu-și dorește să petreacă toată viața numai în casa lui, ci are nevoie să afle și ce se află dincolo de orizontul cunoscutului, să înlocuiască adevărurile „mici” și efemere cu altele „mai mari” și durabile.

Viața conștientă a ființelor umane este înscrisă în marea „carte” a naturii universale. După cum spunea poetul grec, cele două solstiții, care coincid în plan astronomic cu punctele extreme din traiectoria anuală a pământului în jurul soarelui, pot fi asemuite cu două mari porți prin care



Lebădă pe un lac înghețat
Foto: Ken Kullik, Unsplash

se face legătura între cer și pământ, între lumea esențelor și lumea aparențelor. Astfel, solstițiul de vară este poarta prin care intră și ies oamenii, iar solstițiul de iarnă este poarta prin care intră și ies zeii. Solstițiul de vară este un simbol natural închinat capacității de cunoaștere și acțiune în planul concret al vieții, în timp ce solstițiul de iarnă este închinat visurilor, idealurilor, intuițiilor ce zboară mai înalt și se scufundă mai adânc decât gândul și permit acelora care au curajul să le urmeze și să le articuleze, să devină „mai mult decât simpli oameni”.

Sărbătorile de iarnă și senzația de liniște specifică lor oferă oportunitatea revenirii la origini și promisiunea unui nou început. Să se instaureze pacea în mintea și în emoțiile noastre, să uităm pentru moment toate necazurile și să ascultăm vocea tăcerii... Suntem liberi să „visăm”. Visurile, lumea simbolurilor și a miturilor, sunt sinonime cu poarta homerică a solstițiului de iarnă.

Dar, viața nu poate fi trăită doar „din când în când”. Este nevoie de întâlniri mai dese cu „ceea ce este elevat și ceea ce este profund”... nu doar o dată pe an. Cum este posibil și ce se poate face? Ce înseamnă „a fi discipol în marea casă a vieții” (cum spuneau egiptenii din antichitate)? În articolele ce vor urma, vă vom propune ideile oferite în acest sens de tradiția umană și explicate cu lumina rațiunii. ♡

Simțul frumuseții

Delia Steinberg Guzmán



Venus din Milo
perioada elenistică, 150–125 î.Hr.
atribuită lui Alexandros din Antiohia
Muzeul Luvru, Paris
Foto: Amaury Laporte, Wikimedia Commons

„Atunci când există simțul frumuseții, tot ceea ce face cineva călăuzit de această simțire va fi frumos. Tot astfel, poate exista un simț al virtuții sau al dreptății și, atunci când intră în acțiune, tot ceea ce face cineva, ce gândește sau simte, este just și frumos.” — N. Sri Ram, «Frumusețea virtuții»

Aceste vorbe inspirate, ca și întregul articol al aceluiași autor, sunt un imn dedicat Frumuseții sub aspectul său cel mai elevat, capabil să îndepărteze nenorocirile cotidiene și să lase sufletul să respire liber.

În primul rând, este necesar să clarificăm că atunci când ne referim la „simțul Frumuseții”, nu ne raportăm la niciunul dintre cele cinci simțuri obișnuite. Acesta este un „simț interior”, dacă poate fi numit astfel, deoarece se corelează cu percepții interioare și cu intuiție. Acest lucru ne determină să ne punem mai multe întrebări și să considerăm Frumusețea din diferite unghiuri atât de subtile, încât cuvintele se dovedesc întotdeauna sărace.

Ce este Frumusețea? Oare îi putem da o definiție care să fie valabilă pentru toți oamenii?

Nu, este aproape imposibil s-o definim, pentru că fiecare om ar face-o în moduri diferite, în funcție de propria personalitate, de variabilitatea stărilor de spirit, de experiențe, trăiri, obiceiuri, prejudecăți... De asemenea, ar face-o în acord cu propria-i maturitate, atunci când anii îi oferă o reală maturizare dobândită odată cu experiența.

Ar trebui să admitem, atunci, că Frumusețea este o chestiune de opinie? Nu putem accepta nici asta, cu toate că, din nefericire, Frumusețea, la fel ca multe alte percepții interne, a fost manipulată pentru a fi adaptată modelor și câștigurilor care pot fi obținute de pe urma ei. Astăzi se comercializează lucruri urâte și absurde, pentru că am fost obișnuiți să acceptăm ceea ce aprobă toată lumea, indiferent de motive. În multe ocazii ne-am pus întrebarea: de ce trebuie să acceptăm urâtul, care ne provoacă respingere și ne obligă să recunoaștem că nu înțelegem nimic, dar care totuși este aprobat de toată lumea și se vinde cel mai bine, fiind considerat o avangardă a modei?

La vederea acestei situații, ne gândim să căutăm o Frumusețe adevărată care, deși nu se poate defini, cel puțin să poată fi captată de toți și să dureze în timp. O Frumusețe atemporală și arhetipală, un model care trezește mereu admirație și dorința de a ne alătura armoniei pe care o emană.

Ideea arhetipală a Frumuseții ne face să diferențiem frumusețea exterioară de frumusețea interioară. Frumusețea exterioară se bazează cel mai mult pe forme care, ne place sau nu, se schimbă și se distrug. Frumusețea interioară poate fi subiectivă, și chiar este, dar în același timp este capabilă să găsească esența tuturor lucrurilor atunci când caută elemente permanente dincolo de forme. În acest sens trebuie să folosim un stil special de a vedea, de a auzi, de a percepe în general. Frumusețea este apreciată instantaneu atunci când conștiința este senină și necondiționată de circumstanțe sau de opinii. Se captează ca un impact de proporții armonioase, care nu este întotdeauna

conștient, dar care totuși trezește o parte mai puțin cunoscută a conștiinței proprii. În pofida faptului că nu putem să definim Frumusețea și nici nu ne cunoaștem propria conștiință în profunzime, remarcăm că are loc o schimbare benefică mai presus de orice sentiment, o tendință calmă la concentrare, reflecție, unitate, fără elaborări mentale care să distrugă o asemenea stare de spirit. Această Frumusețe nu rezistă gândirii analitice; o include fără calcule. Intelctualizarea simplistă o distruge. În schimb, Frumusețea profundă produce emanații de delicatețe, sensibilitate, rafinament, echilibru, eficiență în exprimare; ne apropie de integritate, înțelegere, dragoste.

Frumusețea arhetipală se reflectă în mod natural în forme frumoase. Am putea afirma că întreagă Natură este frumoasă, deoarece nu caută podoabe artificiale. „Nu știe” că este frumoasă, dar este...; de aceea produce impact în suflet. Totul în Natură tinde spre evoluție, ceea ce înseamnă că tinde spre propriul său Adevăr esențial și, prin urmare, spre Frumusețe.

De asemenea putem afirma că Arta este Frumusețe, deși am intra într-o polemică similară cu cea a definirii Frumuseții, căci ar trebui să specificăm ce înțelegem prin Artă. Există numeroase forme de adevărată Artă, acelea care mișcă sufletul și ne armonizează. Sunt cele care ne fac să uităm pentru o clipă de noi înșine și ne introduc într-o lume specială, în care ne cufundăm cu adevărată plăcere interioară.

Arta cu Frumusețe integrează conștiința, aproape mereu dispersată de superficial, producând o concentrare agreabilă, spontană și armonioasă. Nu este important că nu cunoaștem legile unei anumite arte; pur și simplu apreciem efectul artistic al acestor legi. Din cauza neajunsurilor care desfigurează societățile umane, am acceptat drept artă orice expresie în care prevalează dezintegrarea, gruparea dezordonată a părților fără legătură între ele. Astfel, am pierdut minunata valoare de unitate a adevăratei opere de artă. Fiecare artă are regulile și tehnicile ei: toți artiștii trebuie să le cunoască, dar odată stăpânite, ei intră în lumea inspirației, în care nu regulile sunt la vedere, ci efectul lor profund care este Frumusețea.

Repetăm cuvintele lui Sri Ram: „Se spune că toate Artele aspiră spre muzică, există în ele o încercare de apropiere de muzică, care este cea mai subiectivă dintre toate artele, deoarece este eterică, subtilă și foarte asemănătoare cu mișcările conștiinței. Există în ea, și prin urmare, în celelalte Arte, armonia în mișcare, asemenea unei linii melodice care include combinații ritmice și armonice.”

De aceea este de datoria noastră să punem copiii în contact cu Frumusețea cât mai devreme cu putință pentru ca, pe măsură ce se trezește conștiința și se stabilizează, să o poată vedea oriunde s-ar afla.

Dacă nu am făcut-o până acum, întotdeauna poate fi un moment bun pentru a ne simți din nou copii, puri și sinceri, descoperind cu ajutorul imaginației, lumi minunate. ♡

A black and white portrait of Clara Haskil, a woman with dark, wavy hair, looking directly at the camera with a serious expression. She is wearing a dark, possibly velvet, dress. The lighting is dramatic, with strong highlights on her face and hair against a dark background.

Clara Haskil

Mihaela Brătuianu

Clara Haskil
fotografie de Franz Schmelhaus, Zurich
Foto: René Gagnaux, notrehistoire.ch

Motto: *“Dacă vă par uneori absentă, departe, distantă, este pentru că urmăresc fără odihnă un vis”* — Clara Haskil

Clara Haskil este un reper al muzicii clasice internaționale. Povestea ei vorbește despre un copil-minune, despre cultivarea intensă a unui talent incredibil, despre traciul perpetuu, lupta cu fragilitatea fizică, tristețea și tragismul unei vieți cu multe neajunsuri.

Clara Haskil se naște la 7 ianuarie 1895 la București, într-o familie de evrei din Basarabia. Tatăl, Isaac Haskil, este negustor. Mama, Bertha Moscuna, este o muziciană talentată, stăpânește bine pianul, are înclinație către limbile străine (dă lecții de franceză și germană), este pasionată de poezie, filosofie, istorie, artă. Una dintre surori, Lili, va deveni profesoară de pian, iar cealaltă, Jana, violonistă a Orchestrei Radio din Paris și a Orchestrei Colonne.

Clara este înconjurată de mică de muzica de pian, cântată de mama și de sora ei mai mare (Clara cântă la pian după ureche tot ce aude la sora sa, Lili). Primele lecții de pian le primește chiar de la mama sa, care descoperă talentul nativ al fiicei sale, iuțea cu care aceasta reține partiturile.

Clara este remarcată apoi de un dirijor de cor, care o prezintă profesorului George Ștefănescu de la Conservatorul din București. Acesta îi cântă la pian o sonatină pe care n-o mai auzise niciodată, iar fata o reproduce fără greșală. În 1901 intră la Conservator la clasa doamnei Zenide, o profesoară în vârstă care nu apreciază talentul copiilor-minune și care o pune să lucreze în mod anost.

În 1898, într-o noapte de decembrie, casa familiei Haskil este distrusă de un incendiu. Familia reușește să iasă în stradă, însă tatăl Clarei se îmbolnăvește de pneumonie și va muri câteva luni mai târziu.

Unchiul fetelor, Isaac, director al unei societăți de asigurări, va susține familia până la sfârșitul vieții. Mama va da lecții de pian și de limbi străine și își va deschide un atelier de croitorie pentru a-și putea crește fetele.

Un alt unchi al Clarei, Avram, se întoarce de la Viena și, fermecat de talentul ei, o ia sub ocrotirea sa.

E prezentată reginei Elisabeta a României (Carmen Sylva), care o invită de mai multe ori la palat să o asculte cântând și îi acordă o bursă de studii la Viena. Avram o încredințează profesorului Richard Robert de la Conservatorul din Viena, un profesor renumit, ce va contribui semnificativ la formarea tehnicii pianistice și a gândirii muzicale a Clarei. Asistenta profesorului, Anka Bernstein, nota despre interpretarea Clarei: *„Fie că era vorba de Bach, de Schumann sau de Chopin, totul era viață, sensibilitate, grație, temperament; totul era înțeles, simțit, perfect până în cele mai mici detalii tehnice.”*⁽¹⁾ Profesorul Robert și soția sa, care nu au copii, o îndrăgesc pe Clara, care își va petrece mult timp cu ei. Începe să studieze și vioara, în plus merge și la școală.

În noiembrie 1902 are loc prima apariție în public la un concert de binefacere pentru copii. La vârsta de 10 ani, în fața unui public numeros, va interpreta alături de



Clara Haskil citind o partitură de Mozart
Foto: René Gagnaux, notrehistoire.ch

orchestră, fără partituri, Bach, Händel, Schumann și Chopin. *„Ne aflăm în fața unuia dintre acei copii-minune, ființe de excepție, care pot trezi până și invidia zeilor; o asemenea maturitate într-o minte de copil este într-adevăr tulburătoare”*, spunea pianistul Anton Door.⁽¹⁾

Clara este un copil cuminte, sensibil și foarte dornic de afecțiune. Pentru ea precocitatea este ceva firesc, nu are urmă de mândrie, rămânând timidă și reținută indiferent de conjunctură. Are repulsie față de tot ce e zgomotos, iar lipsa echilibrului sonor îi produce o suferință aproape fizică. Orice e violent o rănește, fie și un cuvânt. Nu suportă excesul, vulgaritatea. Este o ființă a nuanțelor, a subtilităților, pe care interpretarea ei le va traduce ireproșabil.

În 1905 este înscrisă la Conservatorul din Paris, la vremea aceea cea mai bună școală de muzică din lume. Neajunsurile materiale, fragilitatea fizică a micuței Clara, atmosfera apăsătoare a companiei unchiului său Avram, dar și ajutorul primit de la George Enescu, care transferă bursa pe care o primește de la Ministerul Român a Instrucției Publice către trei studenți români, printre care și Clara, sunt notele dominante ale șederii la Paris. Cei doi ani petrecuți în clasele preparatorii ale Conservatorului o fac să se simtă singură și nesigură pe ea. În al treilea an reușește să fie admisă la clasa lui Alfred Cortot, cu care va avea mult timp o relație tensionată. Abia spre finalul anului acesta ajunge să înțeleagă firea aparte a elevei sale, începe să o încurajeze și o recomandă impresarului său.



Clara Haskil
la 14 ani
Foto: listal.com

La absolvirea Conservatorului, în 1910, este recompensată cu Premiul I, decernat de un juriu compus din Gabriel Faure, George Enescu, Moritz Moskowski și Raoul Pugno și primește o sumă impresionantă de bani și un pian Pleyel în custodie, pe care să poată exersa.

Urmează concerte în Franța, Elveția, Italia și la București. *„Primele succese au fost fără urmări. Clara cântă prea rar. Nu are impresar, nu are locuință, nu are pian. Locuiește la prieteni devotați care au făcut tot ce au putut pentru a o încuraja și ajuta.”*⁽²⁾

La Paris, Clara Haskil câștigă mai multe concursuri de interpretare, însă reușitele sunt întrerupte de lungi perioade de inactivitate. Suferă de scolioză și are dureri mari. În anii războiului (1914–1918) pleacă la Berck pentru tratament. Inițial i se pune un corset de ghips foarte greu, care o va împiedica să se miște, dar apoi este înlocuit cu un altul, care-i va permite să cânte la pian. Se împrietește cu două fete bolnave. Înclinația sa de a se atașa de copii și de a fi iubită de aceștia denotă acea candoare pe care Clara a păstrat-o întotdeauna în adâncul sufletului ei,

o anumită naivitate și puritate. Stabilea o legătură foarte naturală cu copiii și animalele, însă față de adulți era mult mai reținută.

Această perioadă a influențat maturitatea, profunzimea interpretărilor sale, umanitatea emoționantă, simplitatea. Înainte de plecarea la Berck, din repertoriul ei făceau parte romanticii, care dețineau un spațiu mai amplu (Liszt, Schumann, Chopin), încadrați de clasici (Bach, Scarlatti) și moderni (Saint-Saens, Albeniz, Faure). Acum, în perioada șederii la Berk, Clara se apropie de Mozart.

După ce se întoarce la Paris, imediat după război, susține puține concerte, unele dintre ele în scopuri caritabile. În altele, onorariul pe care îl primește constă doar din rochia pe care trebuie să o poarte la eveniment ⁽⁴⁾. În 1924 susține 12 concerte de succes în Elveția, două recitaluri la Bruxelles, două la Paris și primul recital la New York.

În 1926 cântă împreună cu Pablo Casals la Teatrul din Lausanne, iar anul următor concertează alături de Casals și George Enescu în Elveția și Belgia și împreună cu Stokowski la Philadelphia. Celebrul dirijor Leopold Stokowski, după ce cântă cu ea, scrie o scrisoare entuziastă agentului său: *„Sunt convins că talentul ei este cu mult peste cel al majorității tinerilor artiști și că, cu siguranță, are o carieră înaintea ei, mai ales că are un devotament fierbinte față de muzică, aproape fanatic.”*⁽⁴⁾



Clara Haskil
carte poștală, 1924
Foto: Muzeul George Enescu, București

Între 1927–1940 locuiește la Paris. În salonul Prințesei Winnaretta de Polignac, frecventat de cei mai importanți muzicieni ai vremii, îl întâlnește pentru prima oară pe Dinu Lipatti, în 1936. El avea doar 19 ani dar se vorbea deja despre măiestria sa și obținuse premii importante. Între cei doi muzicieni se naște o iubire dublată de o admirație reciprocă, cum numai între genii poate izvorî. Pe 19 octombrie 1938, Clara și Dinu vor interpreta Concertul în Mi bemol pentru două pianе de Mozart, reprezentație pentru care vor fi aclamați. Vor mai cânta împreună și cu alte ocazii, iar prietenia lor va fi tot mai strânsă: lungi convorbiri telefonice, scrisori dese, încurajări, schimburi de impresii punctează relația dintre cei doi muzicieni români.

„Lipatti a fost pianistul cel mai pur dintre cei cu care am lucrat”, spunea Clara Haskil. „Nu cred că a existat sau că va mai exista vreodată un pianist ca el. Nu poți spera să-l înțelegi decât de la înălțimea calităților sale de om și de muzician. Lipatti era un om bun în cel mai înalt sens al cuvântului. O natură deosebită, sensibilă, de o mare delicatețe sufletească și cu un spirit aristocrat.”⁽¹⁾



Dinu Lipatti și Clara Haskil
Foto: dinulipatti.org



A ma chère Clarinette, à la place
d'un programme de récital, bien
affectueux. Dinu 14.10.42

Nocturna op. 6 în fa diez minor de Lipatti, dedicată Clarei, precum și poemul umoristic scris pentru a marca momentul în care ea obține cetățenia elvețiană, sunt mărturii ale profunde relații de prietenie dintre cei doi mari artiști. Această „tandrețe nesfârșită” a prieteniei lor avea să fie lovită la 2 decembrie 1950, de dispariția prematură a „poetului pianului” – Dinu Lipatti –, iar Clara va suferi cumplit.⁽³⁾

În 1941, în luna martie, în urma ocupării Parisului de către trupele naziste, reușește să treacă în zona liberă, ajungând în Marsilia. În primăvara anului 1942, Clara suferă de dureri de cap violente și simte că i-a slăbit văzul. Medicii descoperă o tumoare care apasă pe nervul optic; prietenii ei se mobilizează și reușesc să o ajute financiar și să aducă de la Paris un medic celebru. Operația, care a presupus trepanarea, a durat patru ore și s-a făcut doar cu anestezie locală. În timpul operației, Clara cântă Concertul în mi bemol major de Mozart cu degetele pe o masă, pentru a se asigura că atât memoria, cât și degetele nu îi sunt deteriorate. În noiembrie 1942, cu cinci zile înainte ca Marsilia să fie ocupată de germani, ea părăsește orașul și se refugiază în Elveția, care devine țara ei adoptivă.⁽⁴⁾

Dinu Lipatti (1917–1950)
fotografie cu dedicație pentru Clara Haskil (Clarinette)
Foto: Muzeul George Enescu, București



Clara Haskil cu pisica sa, Jérôme
Foto: René Gagnaux, notrehistoire.ch

Cu o dăruire inegalabilă față de muzica clasică și dorința de a-și cizela interpretarea până la perfecțiune, este extrem de critică față de propriile interpretări și suferă de trac violent înainte de concerte. Cariera sa concertistică se desăvârșește de abia în anii maturității târzii. În ultimii zece ani ai vieții cântă alături de cele mai importante orchestre ale lumii, recunoscându-i-se interpretarea desăvârșită a partiturilor lui Beethoven, Schumann, Scarlatti, Chopin.⁽²⁾ „Nuanțările ei sunt minunate, iar suplețea, claritatea și tușul ei sunt pur și simplu admirabile. E ceva genial în această interpretare extraordinară și totuși atât de naturală încât pare că nu este conștientă de propria sa perfecțiune.” (Etoile Belge)⁽¹⁾

În anul 1950 îl întâlnește pe violonistul Arthur Grumiaux, alături de care va concerta public⁽³⁾. Între 1952 și 1957 va susține peste 80 de concerte pe sezon, în Europa, Statele Unite și Canada. După concertele din Statele Unite, presa este plină de laude și publicul o urmărește peste tot. Mulți oameni se întreabă cum este posibil ca recitalurile ei să fie atât de emoționante, în timp ce modul în care cântă nu pare deloc spectaculos. „Ea nu se afirmă prin forță, ci prin caracter; nu strălucește, iradiază, transmite însăși grația muzicii: în două ore șterge amintirea strălucitoare și zadarnică a unei armate de virtuozii”, a spus Bernard Gavoty.⁽⁴⁾

Herbert von Karajan o invită într-un turneu de trei săptămâni prin lume, care-i aduce un succes fulminant și îndelung așteptat. Momentul o va consacra definitiv ca interpretă desăvârșită a lucrărilor „geniului de la Salzburg”, despre care va afirma: *“Eu nu îl concep pe Mozart, îl cânt numai așa cum este scris în partitură!”*⁽³⁾

Datorită interpretării excepționale a muzicii lui Wolfgang Amadeus Mozart, este solicitată în repetate rânduri să participe la Festivalurile Muzicale din Salzburg. La 27 ianuarie 1956, cu prilejul aniversării a 200 de ani de la nașterea marelui compozitor, interpretează cu mult succes Concertul pentru pian și orchestră nr. 20 în Re minor. Mărturia pianistei Tatiana Nikolaieva, referitoare la prima întâlnire cu arta pianistei române, este una dintre cele mai emoționante scrise vreodată. În 1956, Nikolaieva fusese invitată să cânte la Salzburg, iar toată lumea din Moscova o sfătuisese să nu rateze concertele lui Karajan, care era considerat noul Toscanini. În partea a doua a programului, Clara Haskil a interpretat Concertul în Re minor de Mozart, despre care Tatiana Nikolaieva a spus: *„Deodată, o bătrână, cu părul cărunt și ondulat fără formă, cocoșată și abia mergând, a venit pe scena. Eram convinsă că nu va putea cânta la pian în starea ei și am vrut chiar să plec, pentru că îmi era teamă pentru ea. S-a așezat la pian și a rămas nemișcată, cu capul aplecat deasupra clapelor, în*

Clara Haskil
Foto: listal.com



timpul introducerii orchestrei, care a fost dirijată magnific de Karajan. Totuși, nu părea la fel de bun ca Toscanini. După aceea, a venit momentul pianului. Haskil cântă prima frază. Am izbucnit imediat în lacrimi. Transfigurată, orchestra intră cu acompaniamentul. Și, dintr-o dată, Karajan devine Toscanini.”⁽⁴⁾

De abia la 57 de ani Clara va avea propria casă și propriul pian, pentru prima dată în viață.

Lista maeștrilor împreună cu care a concertat Clara Haskil este impresionantă și cuprinde toate numele mari cunoscute care i-au fost contemporane: Herbert von Karajan, George Enescu, Sergiu Celibidache, Leopold Stokowski, Ionel Perlea, Pablo Casals, Dinu Lipatti, Arthur Grumiaux și mulți alții. A cântat alături de orchestrele mari ale lumii, precum Orchestre de la Suisse Romande, Orchestre Nationale Paris, Wiener Symphonie Orchester, Philharmonia Orchestra of England, Mozarteum Orchester Salzburg, National Symphony Orchestre New-York, Filarmonica „George Enescu” București etc. A primit de trei ori Marele Premiu al Discului al Academiei Charles Cros, iar în 1957 guvernul francez îi acordă Ordinul Legiunea de Onoare.

La 6 decembrie 1960 se împiedică și cade pe peronul de beton al gării din Bruxelles, suferind un grav traumatism cranian. A doua zi dimineată se stinge din viață, cu o lună înainte de a împlini 66 de ani. A fost înmormântată în cimetirul Montparnasse din Paris.

În timpul celor 30 de ani de carieră, a fost recunoscută la adevărată sa valoare doar în Elveția, motiv pentru care Clara Haskil a păstrat o profundă recunoștință acestei țări, care a devenit patria sa adoptivă. În memoria Clarei Haskil, o stradă și o piață din Vevey, orașul elvețian în care artista se stabilise, îi poartă numele. În anul 1962 la Vevey s-au pus bazele unei asociații care îi poartă numele și care, din anul 1963, o dată la doi ani, acordă un premiu unui tânăr pianist, cu ocazia unuia dintre cele mai importante concursuri de muzică clasică din lume, „Concursul Internațional de Pian Clara Haskil”. Premiul constă într-o bursă de studii în Elveția.

În 2014, pianista Alina Azario așază pe harta culturală a orașului Sibiu „Festivalul Internațional Clara Haskil”, primul eveniment internațional din România care își propune să onoreze memoria legendarei pianiste de origine română.

De asemenea, în 2016 are loc prima ediție itinerantă a Festivalului Internațional Clara Haskil la Hamburg.

Un bun prieten al Clarei Haskil, celebrul actor Charlie Chaplin spunea: „În viața mea am întâlnit trei genii: Profesorul Einstein, Winston Churchill și Clara Haskil. Nu sunt un muzician profesionist, dar pot spune doar că atingerea ei era rafinată, expresia ei, minunată și tehnica ei, extraordinară.”

Ionel Perlea spunea despre ea că: „a fost o pianistă desăvârșită, o artistă care a atins culmile perfecțiunii și pentru care am nutrit o profundă admirație. [...] Clara



„Clape albe, clape negre”
Foto: Anne Nygard, Unsplash

Haskil posedă acea însușire rară de a face ca pianul să capete expresivitatea vocii omenești. Sub degetele sale pianul se transforma în mod magic și încântător în cânt clar, cristalin, perlat, dezvăluind puritatea și poetica spiritualitate a sufletului său.”

Urmărindu-i biografia, putem spune că pianul a fost laitmotivul destinului ei, destin sintetizat de motto-ul „Clape albe, clape negre/clipe negre, clipe albe” al volumului Clara Haskil, o viață dăruită muzicii.⁽²⁾ 

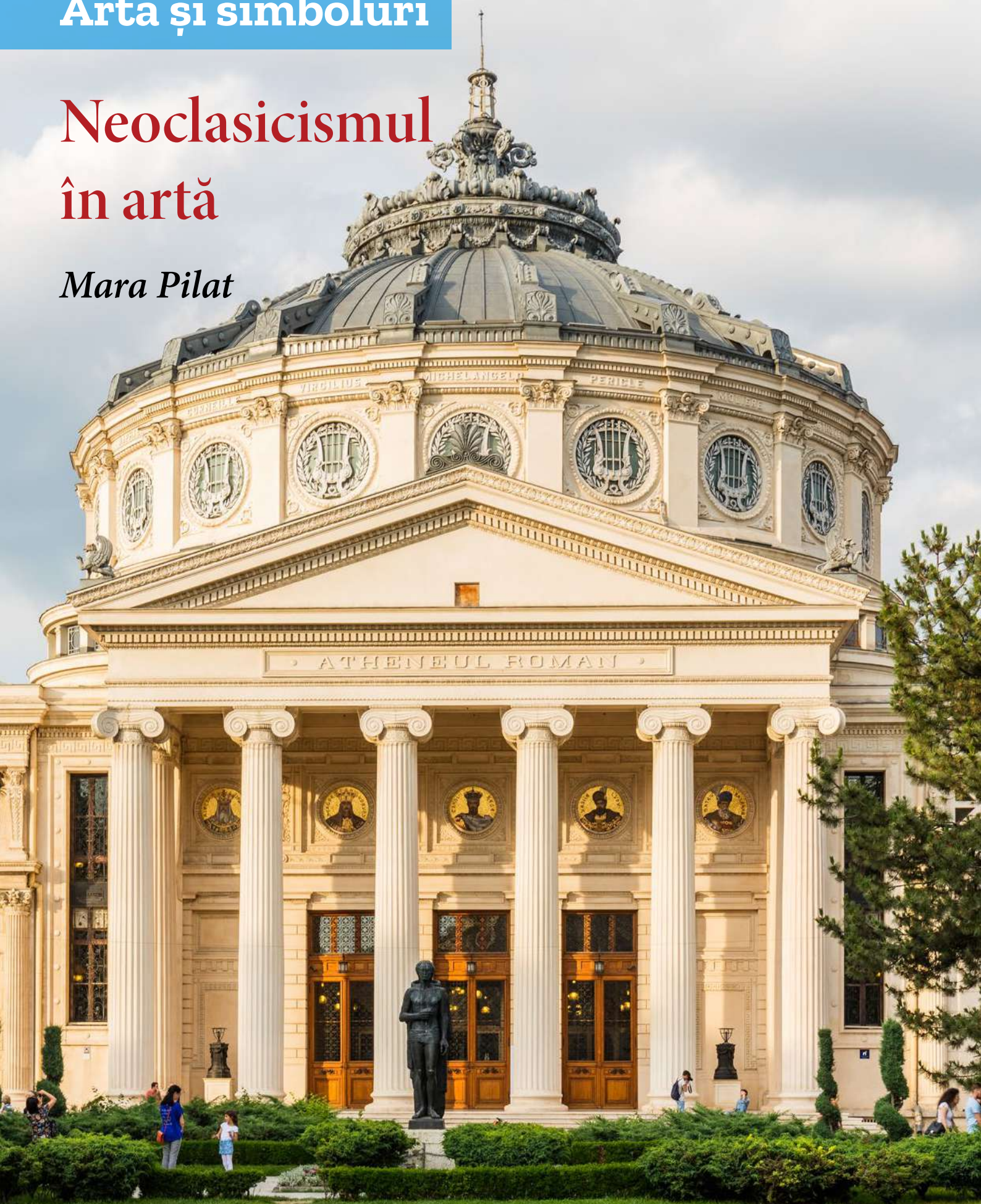
Note bibliografice

- [1] SPYCKET, Jérôme. *Clara Haskil*, Editura Humanitas, 2017.
- [2] MOSCUNA, Adriana. *Clara Haskil, o viață dăruită muzicii*, Editura Muzicală, 1992. Articol apărut în Revista Psychologies la 20 ianuarie 2009.
- [3] <https://www.radioromaniacultural.ro/portret-clara-haskil-un-geniu-al-pianisticii-universale/>, articol: PORTRET: Clara Haskil – un geniu al pianisticii universale, de Răzvan Moceanu, apărut la 07 ianuarie 2020, accesat la 01.12.2021.
- [4] <https://www.theartofliving.info/arts/music/092014-clara-haskil-a-troubled-career/> de Petruș Costea, apărut la 19 septembrie 2014, accesat la 01.12.2021.

Artă și simboluri

Neoclasicismul în artă

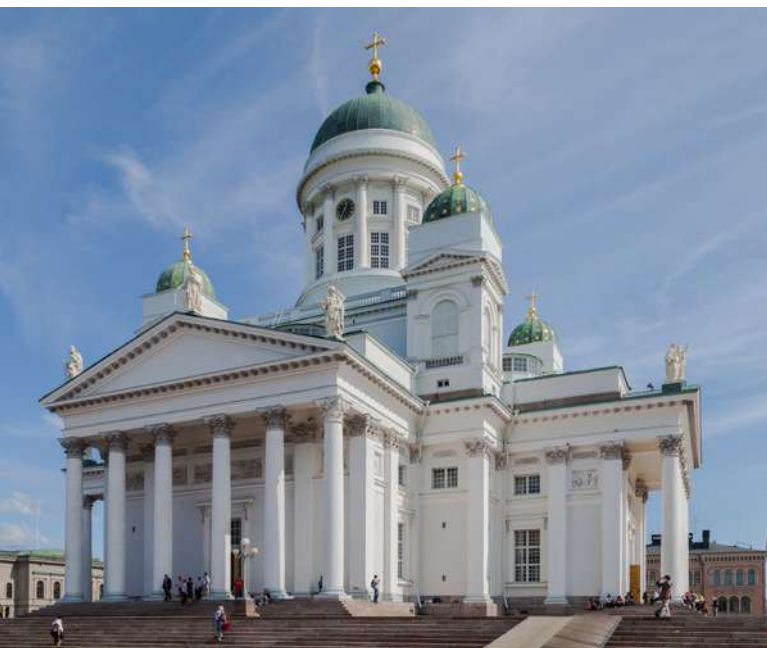
Mara Pilat



In colecția bogată de basoreliefuri oferite de Atelierul Atena, o piesă inedită atrage atenția: *Dimineața*, de Bertel Thorvaldsen. Deși pare antică, aflăm cu surpriză că este creată în secolul XIX, de un sculptor danez!

Multe opere arhitecturale din întreaga lume creează aceeași primă impresie: par antice, cu elemente de construcție pe care le asociem cu Grecia și Roma clasică. Dar, aflăm deseori uimiți că sunt de construcție recentă, de 200 de ani sau chiar mai puțin, așa cum sunt de exemplu exteriorul *Ateneului Român* din București (construit în anul 1888), *Panteonul din Paris* (construit în 1791), *Capitolul SUA* din Washington D.C. (construit în anul 1800), *Catedrala luterană* din Helsinki (construită în anul 1852), *Arcul de Triumf* din Paris (construit în anul 1840) și multe altele.

Aceste opere au fost create în cadrul curentului artistic *neoclasicism* (1750–1800), care s-a afirmat în special în domeniul sculpturii și arhitecturii și a avut o largă răspândire în Europa. Neoclasicismul din secolul XVIII, este diferit



Catedrala luterană din Helsinki
Foto: Wikimedia Commons

de neoclasicismul Renașterii, dar la fel ca acesta, presupune o întoarcere la principiile și valorile lumii antice.

Arta în general, reflectă epoca în care a fost creată. Ne putem întreba *ce a adus din nou în prim plan valorile lumii clasice, în secolul XVIII?* Răspunsul este complex și aventuros, dar avem câteva indicii clare:

✿ În plan arheologic, descoperirile din secolul XVIII au stârnit, din nou, interesul pentru lumea antică. Orașul roman Pompei a fost adus la lumină în anul 1748. Îngropat în cenușă, și astfel conservat intact pentru posteritate, Pompei a oferit o imagine amplă a vieții de zi cu zi din Imperiul Roman. Interesul cel mai viu a fost suscitată de vilele și casele particulare, acestea oferind detalii bogate despre arta, arhitectura, îmbrăcămintea romanilor. În aceeași perioadă au continuat și săpăturile la Herculaneum (1738),



Capul lui Apollo — Bertel Thorvaldsen (1770–1844)
Academia Regală de Arte Frumoase San Fernando, Madrid
Foto: Luis García (Zaqarbal), Wikimedia Commons

Capitolul din Washington D.C.
Foto: Wikimedia Commons





explorarea templelor grandioase de la Paestum (tot în sudul Italiei) și a Vilei Împăratului Hadrian din Tivoli. Descoperirile arheologice au provocat o impresie puternică în întreaga Europa, în special în rândul arhitecților, desenatorilor, pictorilor și sculptorilor. Nici moda, nici coafurile pariziene nu au rămas indiferente în fața curentului clasic, care a devenit foarte *modern*.

✿ În plan artistic, Roma a devenit din nou centrul lumii. În urma descoperirilor arheologice, călătoria de instruire în Italia a devenit fundamentală atât în educația artiștilor, cât și a celor ce comandau operele de artă. Mulțumită celor două epoci care s-au manifestat în același spațiu geografic, Antichitate și Renaștere, Roma a exercitat o fascinație de neegalat în istoria recentă a artei. Printre artiștii care au vizitat și s-au inspirat din *Cetatea Eternă*, se numără sculptorii Antonio Canova și Bertel Thorvaldsen, pictorii francezi Nicolas Poussin și Claude Lorrain, poetul englez Percy Bysshe Shelley.

✿ În plan intelectual, curentul Iluminismului (1715–1789) aduce un suflu nou pentru cercetarea rațională și cunoașterea legilor naturii. Descoperirile științifice conturează un Univers ordonat, armonios, condus de legi logice. Iluminismul abundă de referințe la lumea clasică, o lume

Junona încredinându-l pe Io lui Argus — Claude Lorrain (1600–1682)
Galeria Națională a Irlandei, Dublin
Foto: Wikimedia Commons

în care Natura este guvernată de legi care pot fi cunoscute și înțelese. Grecii antici își puneau întrebări despre lumea înconjurătoare și despre locul omului în cadrul acesteia, atitudine interogativă preluată și de exponenții Iluminismului. Niciun subiect nu este ignorat de gânditorii iluminiști: nedreptatea socială, intoleranța religioasă, superstițiile sau ignoranța, toate se pot combate prin cunoaștere.



Immanuel Kant — Carl Friedrich Hagemann (1772–1806)
Hamburger Kunsthalle, Hamburg
Foto: Emmanuel Fromm, Wikimedia Commons



Dimineața — Bertel Thorvaldsen (1770–1844)
Neue Pinakothek, München
Foto: Rufus46, Wikimedia Commons



Noaptea — Bertel Thorvaldsen (1770–1844)
Neue Pinakothek, München
Foto: Rufus46, Wikimedia Commons

Victoria înaripată — Antonio Canova (1757–1822)
Foto: National Gallery of Art, Washington D.C.



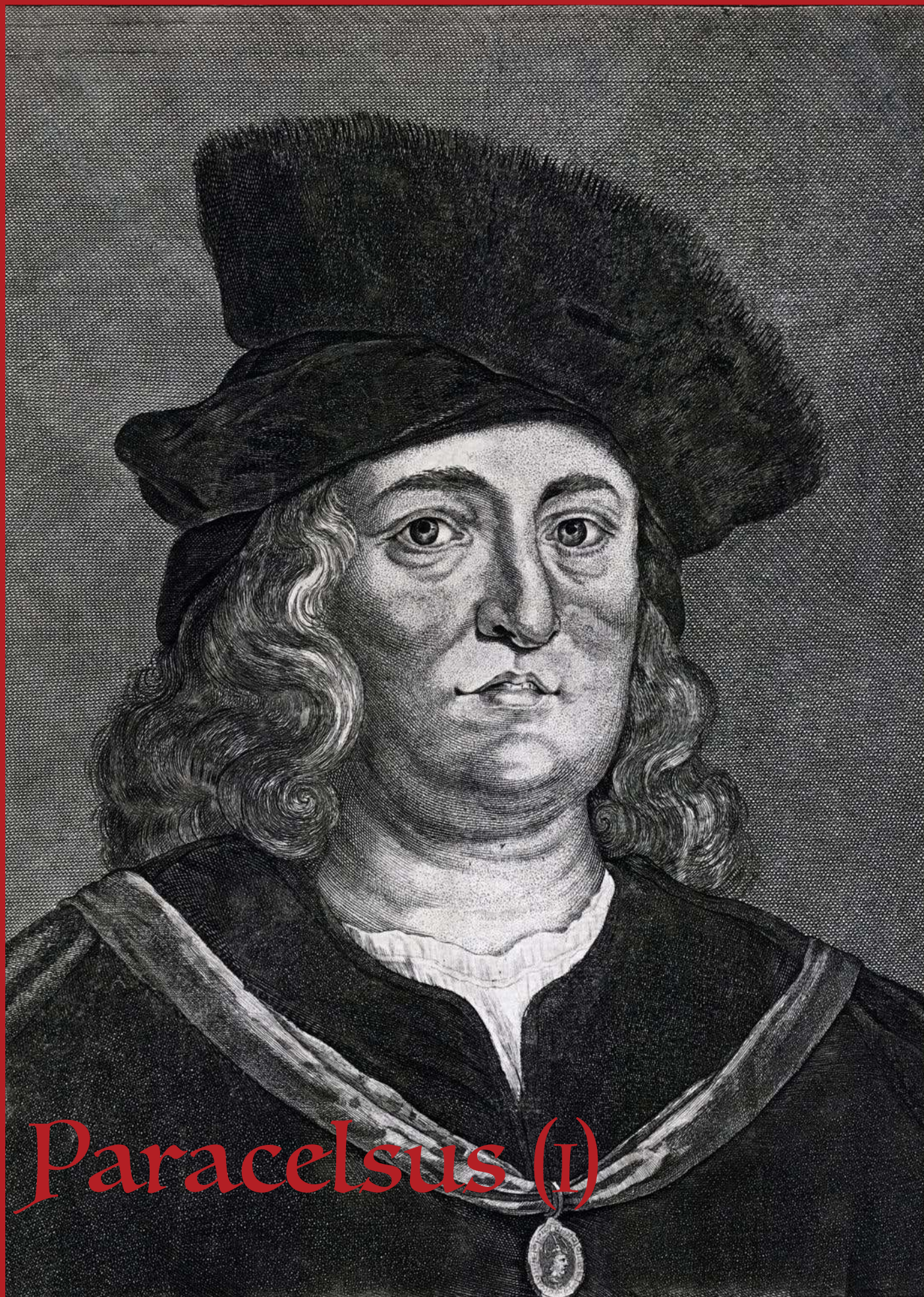
Sub impulsul emancipării Iluministe, s-a afirmat treptat importanța patrimoniului artistic public și, prin urmare, necesitatea înființării muzeelor. În anul 1753 este fondat British Museum în Londra, în 1779 a fost înființată Galeria Kassel în Germania, în 1780 a fost reamenajată Galeria Ufizzi din Florența, iar în 1793 a fost deschis Muzeul Luvru la Paris.

Iluminismul abundă în reprezentări ale zeilor și eroilor mitologici, de la Hercule, la Apollo și Atena, pentru a ilustra aspirațiile epocii: valorile morale, eroismul, sacrificiul, înțelepciunea. Realizările uimitoare ale Greciei și Romei antice au exercitat o influență puternică asupra evoluției civilizației occidentale, în ansamblul său. Arta antică, clasică, este uimitoare prin simetria, echilibrul, simplitatea sa elegantă și ilustrează dragostea anticilor pentru rațiune, ordine și stabilitate. Idealul clasic de armonie este o sursă continuă de inspirație pentru artiștii din toate epocile.

Basorelieful *Dimineața*, după lucrarea sculptorului Bertel Thorvaldsen, ne încântă cu frumusețea sa atemporală, imuabilă și ne aduce în prim plan un simbol universal, apanajul dimineții: Lumina. Lumina este eterna expresie a înțelepciunii, a cunoașterii, ideal al oamenilor din toate epocile. ☺

Bibliografie

- OUTRAM, Dorinda – *Panorama Iluminismului*, trad. Simona Ceașu, Editura ALL, București, 2008
HOLLINGSWORTH, Mary – *Arta în istoria umanității*, trad. Denia Mateescu, Mariana Săndulescu, Grupul editorial RAO, Ediția a II-a, București, 2008
STEVES, Rick, OPENSHAW, Gene – *Europe 101: history and art for the traveler*, Editura Perseus Book, Ediția a șaptea, 2018



Paracelsus (I)

Anca Păunescu

Aureolus Theophrastus Bombastus von Hohenheim (Paracelsus)
gravură de Richard Gaywood (1650–1680),
după Peter Paul Rubens (1577–1640),
după Quentin Metsys (1465–1530)
Foto: Wellcome Collection



VIATA ȘI OPERA

Phillipus Aureolus Teophrastus Bombastus von Hohenheim, cunoscut sub pseudonimul de *Paracelsus* („cel mai presus de Celsus”)¹ s-a născut la 10 noiembrie 1493 la Etzel, lângă Zurich, în Elveția. Mama sa a murit la naștere, astfel că tatăl său, doctorul Wilhelm von Hohenheim, medic și admirator al antichității clasice, a preluat sarcina educării copilului. Încă din tinerețe a învățat despre proprietățile terapeutice ale plantelor și ale mineralelor, iar la vârsta de 16 ani a început studiul medicinei.

Din anul 1510 a urmat cursurile Școlii Superioare din Basel, apoi a mers la Wurzburg unde l-a întâlnit pe Abatele de Sponheim, numit și Trithemius², după ale cărui lucrări a studiat: *Corpus Hermeticus*, alchimia, astrologia, Kabbala. De la acesta a deprins probabil și capacitatea de vindecare prin magnetism pe care a numit-o „Mummia”, dar și cunoștințele despre ființele elementale, ce vor fi făcute publice mai târziu, într-o carte publicată fragmentar la 25 de ani după moartea sa (*Cartea despre nimfe, elfi, pitici, salamandre și alte spirite*).

În afară de aceste studii, a fost pentru un timp chimist în laboratoarele și minele de argint de la Schwatz și a câștigat o bogată experiență ca medic militar pe câmpurile de luptă din Țările de Jos și Italia. S-a aflat în prima linie pentru a pansa răni, a opri hemoragii, a imobiliza fracturi, ori pentru a administra remedii ce alinau durerea celor grav răniți și ușurau eliberarea sufletului celor muribunzi. Această experiență practică va fi redactată în *Chirurgia Magna*.

A studiat Medicina în mai multe Universități din Europa, iar doctoratul și l-a luat la Ferrara, Italia. Studiile de medicină l-au surprins prin incertitudinea cunoștințelor și imperfecțiunea metodelor aflate de la medicii practicanți ai timpului, ca și prin rezultatele puțin satisfăcătoare la care aceștia ajungeau în tratarea bolnavilor. De aceea și-a lărgit domeniul căutărilor. A călătorit în Franța, Italia, Spania, Germania, Olanda, Anglia, Polonia, Ungaria, Valahia, Turcia, Tartaria, învățând permanent și de prețutindenii, de la mulți medici, vraci, magi, bărbieri, felceri, câștigând astfel o valoroasă și vastă experiență practică.

Paracelsus a subliniat rolul deosebit de important al călătoriilor în formarea sa medicală, deoarece învățătura se extinde în întreaga lume, iar pentru a o capta, este nevoie să mergi în căutarea ei.

1 *Celsus Aulus Cornelius* – scriitor enciclopedist roman (60 î.Hr. – 20 d.Hr.) Autor al lucrării „De arte medica”. A introdus în medicină celebre caractere ale inflamației, rămase sub numele de semne celsiene.

2 *Johanes von Heidenberg*, zis Trithemius (1462–1516) – abate al mănăstirii benedictine din Sponheim (Germania) și apoi stareț al mănăstirii Sf. Iacob din Würzburg. A fost preocupat de alchimie și Cabala.



Portretul lui Paracelsus
gravură de Theodor de Bry (1528–1598)
Foto: Wellcome Collection

În Italia a studiat Astronomia și a descoperit filosofia neoplatonică prin intermediul operelor lui Cusanus³, Ficino⁴, Pico della Mirandola⁵. Aceasta i-a întărit concepția despre om și relațiile sale cu Universul. A înțeles că, în măsura în care cunoaște legile ce guvernează Universul, omul poate domina natura și o poate folosi spre binele umanității.

În anul 1526 a fost numit profesor universitar și medic șef al orașului Basel.

Ca om al Renașterii, a combătut metoda scolastică rigidă și dogmatică a universităților timpului său, bazată exclusiv pe cunoștințe teoretice și academice, stăruind asupra necesității de a citi mai mult în marea carte a naturii. Rigoarea excesivă în a nu schimba niciun cuvânt din tratatele lui Galen și Avicena – după care se preda la momentul respectiv – avea drept consecință respingerea oricărui efort de gândire, de cunoaștere, și prin urmare, a oricărui progres al științei medicale. El nu considera că observarea

3 *Nicolaus Cusanus* (1401–1464) – gânditor renașcentist de origine germană, doctor în drept, Cardinal de Roma. Precursor al unor importante descoperiri în matematică și astronomie, precum și al teoriei heliocentrice.

4 *Marsilio Ficino* (1433–1499) – umanist italian, a tradus și comentat operele lui Platon. A întemeiat în 1459 Academia platonice din Florența, care a avut rolul de a elibera cugetarea filosofică de la începutul timpurilor moderne de rigiditatea și dogmatismul scolasticii medievale.

5 *Giovanni Picco della Mirandola* (1463–1494) – umanist italian din Academia platonice florentină. În spiritul curentului neoplatonic, el exprimă unitatea fundamentală a întregului Univers, în care este inclus firesc și omul.



Hygeea, Hipocrate, Flora și Galen — Ferdinand Georg Waldmüller (1793–1865)

design pentru semne de farmacie

Foto: Wikimedia Commons

directă și valorificarea practicii ar fi metode noi, deoarece le practicaseră Hipocrate și alți înaintași din antichitate, inclusiv Galen și Avicena. Era necesar să fie puse din nou în vigoare, valorificând elementele corecte din lucrările predecesorilor, să fie îndreptate erorile și să se meargă mai departe în aprofundarea cunoștințelor.

Din punctul de vedere al lui Paracelsus, legile naturii reprezintă motorul tuturor lucrurilor, iar explorarea Naturii este sursa unei învățături sigure și autentice.

În zorii Renașterii, Paracelsus apare în ipostaza de inițiator al unei transformări radicale în medicină. În opera sa se găsesc afirmații esențiale și fundamentale despre sănătate, boală și vindecare, precum și despre calitățile cu totul deosebite pe care trebuie să le reunească cel ce exercită arta vindecării: medicul.

A susținut necesitatea și primatul experimentului în studiul și practica medicală.

A combătut teoria umorilor, enunțată inițial de Hipocrate, dar preluată și absolutizată într-un mod dogmatic de cei ce i-au urmat și mai ales de lumea medicală a timpului

său. În concepția sa, organismul uman nu este decât o picătură din macrocosmos. Astfel, în producerea bolilor, dezechilibrul dintre cele patru umori hipocratice nu era considerat exclusiv, ci apărea mai degrabă a fi manifestarea, simptomatologia unor alte cauze. Instruit în alchimie, Paracelsus considera că materia din care provenea lumea era compusă din patru elemente: pământ, apă, aer, foc, în proporții diferite. Corespunzător celor patru elemente, în corpul omului se descriu cele patru *umori* sau *sucuri vitale*: sângele, flegma, bila galbenă și bila neagră. Când proporțiile acestui amestec sunt juste, corpul este sănătos; dar dacă proporțiile se îndepărtează de cele juste, corpul devine bolnav. În stabilirea etiologiei îmbolnăvirilor a acordat o mare atenție fenomenelor și legilor fizicii, insistând asupra câmpurilor magnetice, fiind primul care a observat legătura dintre exploziile solare și accidentele cardio-vasculare. A atras atenția asupra influenței generale pe care câmpurile magnetice o pot avea asupra organismului sănătos sau bolnav. Așadar, boala este rezultatul dezechilibrului dintre organism și mediu. Apariția și evoluția unei

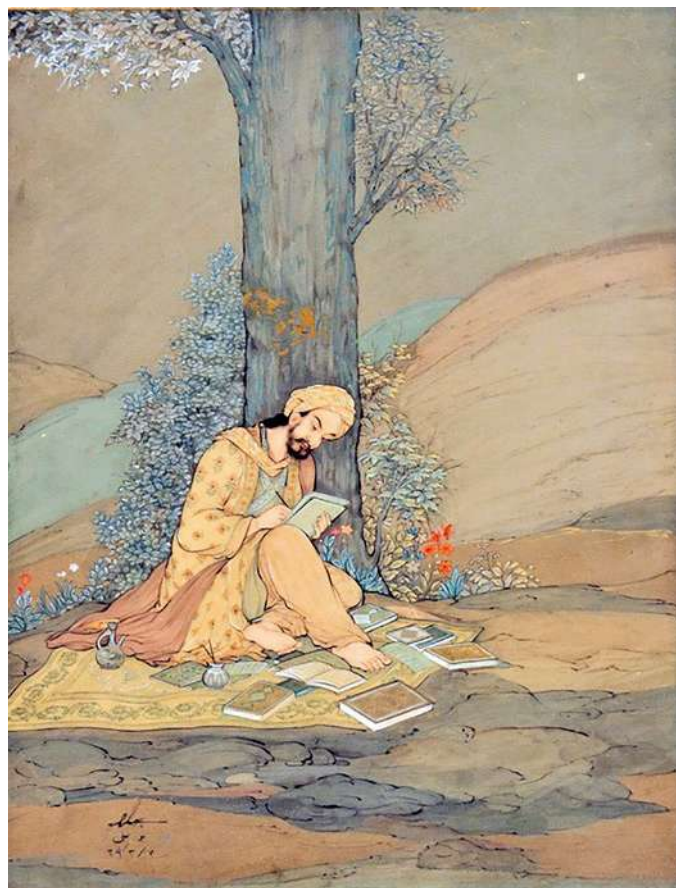
boli este un proces viu, ce se desfășoară după anumite reguli. Dar organismele reacționează diferit la același stimul exterior, iar boala îmbracă aspecte specifice în funcție de particularitățile organice și de mediu ale fiecărui om. În aceste afirmații ale lui Paracelsus se află germele unor noțiuni pe care medicina le va numi mai târziu *teren*, *diateză*, *predispoziție* sau *determinare genetică*.

Tot el este cel care a introdus alchimia în slujba medicinei, ca precursor al chimiei medicale și chimioterapiei, dar și al homeopatiei, prin ceea ce el a denumit medicina spagirică. Aceasta din urmă era o artă a separării și reunirii pentru a descoperi și apoi utiliza chintesențele, izvorul puterilor ascunse care confereau remediilor potențe vindecătoare. Dar chintesențele se găsesc în lucruri în cantități foarte mici, deși efectele lor sunt foarte mari. De aceea, farmacologia lui Paracelsus nu folosea planta în întregime, ori mineralele așa cum se găseau ele în natură, ci urmărirea extragerea principiilor active din substanțele inerte. Trebuia ca acel „ens primum” al plantei, virtutea ei terapeutică pură, să fi extrasă prin metode alchimice și degajată de tot adaosul inutil. Esența nu se limita la substanțele chimice, la materie, ci și la părțile mai subtile, energetice și informaționale ale remediilor, care pot ajuta forța vitală a organismului să-și restabilească echilibrul. Alegerea plantelor bune pentru remedii se făcea conform teoriei semnăturilor: toate vegetalele și mineralele din macrocosmos poartă în ele pecetea, semnaturile care arată căreia parte din microcosmos le sunt rezervate. Observarea acestor corespondențe și utilizarea lor corectă a stat la baza multor reușite terapeutice ale lui Paracelsus, considerate miraculoase de către bolnavi și puse sub semnul îndoielii de către confrății săi invidioși.

A introdus în terapeutică sărurile de plumb, fier, potasiu, sulf, cupru, arseniu, antimoniu, substanțele volatile și gudroanele. A imaginat numeroase formule analgezice complexe (numite laudanum-uri), precum și o serie de forme medicamentoase (tincturi, extracte, decocturi, elixiruri). A folosit eterul ca anestezic. A atras atenția asupra necesității unei dozări riguroase a medicamentelor.

În cartea *Despre gradația și alcătuirea rețetelor* Paracelsus pune bazele teoretice ale chimioterapiei și apare ca precursor al metaloterapiei. Precizează prepararea, dozarea, întrebuințarea și modul de acțiune al unui număr mare de tincturi pe care el le introduce în terapeutică. Din clasificarea în șase categorii a remediilor medicamentoase pe care el a realizat-o: *quinta essentia*, *magisteria*, *arcana*, *specifica*, *elixiruri*, *extrinseca*, deducem că Paracelsus stăpânea un vast arsenal terapeutic pe care, în funcție de modul de preparare, dozare și administrare, îl putem încadra de la remedii alopatice diverse până la cele fitoterapice și homeopatice, cu administrare internă sau externă.

Paracelsus este de asemenea autorul unui tratat de chirurgie în care descrie răni, mușcături, fracturi, arsuri, ulceratii. Menționează necesitatea utilizării anestezicelor pentru ca bolnavul să nu sufere în urma intervenției



Avicena — Hossein Behzad (1894–1968)
Foto: Wikimedia Commons

chirurgicale. Vorbește despre plăgi ce pot afecta organismul ori pot fi fatale, dar și despre faptul că unele boli interne agravează evoluția rănilor.

Tot el a formulat un *Cod Etic* al medicului, de înaltă demnitate, noblețe și ținută morală.

Suflul nou și transformator al gândirii și practicii medicale prezentat de Paracelsus îi va atrage ostilitatea colegilor săi, declanșând numeroase dispute, unele extrem de dure și agresive. Acesta este și motivul pentru care a fost nevoit să părăsească orașul Basel și să-și reia călătoriile în timpul cărora a operat numeroase vindecări.

A murit la Salzburg în anul 1541, la numai 48 de ani, într-un mod violent, fiind luată în considerare și ipoteza unei otrăviri intenționate.

IMPORTANȚA CREAȚIEI SALE

Opera sa a fost editată integral la 50 de ani după moartea lui, în 1589, de către Johannes Huser, la Basel, în 10 volume, iar a doua ediție în 1605 la Strasburg: „Archidoxa magica”, „Opus Paramirum”, „Despre gradația și alcătuirea rețetelor”, „Paragramum”, „Practica”, „Prognostication”, „Chirurgia Magna”, „Etiologia generală a bolilor”, „Patologie și terapie”, „Apele minerale și băile”, „Principii de preparare chimică și aplicare a medicamentelor”, „Tratamentul general al abceselor”, „Tratamentul sifilisului”, „Despre prelungirea vieții”, „Tratat despre matrice”, „Tratat despre bolile invizibile”, „Erorile medicilor”, „Culegere



Androginul hermetic — Salomon Trismosin (sec XV–XVI)
Foto: Wellcome Collection

de prelegeri”, „Marea filosofie sau despre operele divine și secretele naturii”, „Despre fundamentul înțelepciunii și al științelor”, „Marea astronomie sau filosofia subtilă”, „Prognostic pentru Europa de la 1529 la 1534”, „Expunere asupra cometei apărute deasupra Alpilor în august 1531”.

Această simplă enumerare ar fi suficientă pentru a aprecia valoarea foarte mare și profunzimea transformărilor pe care Paracelsus le-a inițiat în gândirea și practica medicală. Dar influența sa asupra lumii medicale este mult mai importantă și mai vastă, prezentând teme de meditație valabile încă azi și oferind un exemplu demn, necesar de a fi urmat.

Ca medic de formație hermetică, viziunea lui Paracelsus despre medicină este impregnată de perspectiva unității dintre Om și Cosmos, potrivit căreia *așa cum este sus este și jos*. Acesta este unul dintre enunțurile *Tabulei Smaragdine*, text atribuit lui Hermes Trismegistus, miticul transmițător al întregii cunoașteri profunde din antichitate sub forma științelor hermetice (astrologie, alchimie, magie). Acest enunț vorbește despre existența acelorași legi care guvernează viața în întreg Universul, la toate nivelurile de manifestare ale acesteia, de la astre, până la firul de nisip sau cea mai mică celulă. Medicul trebuie să aibă o formație temeinică bazată pe cunoașterea filosofiei naturii. Paracelsus fundamentează medicina pe patru piloni: *filosofia, astrologia, alchimia și practica virtuților*.

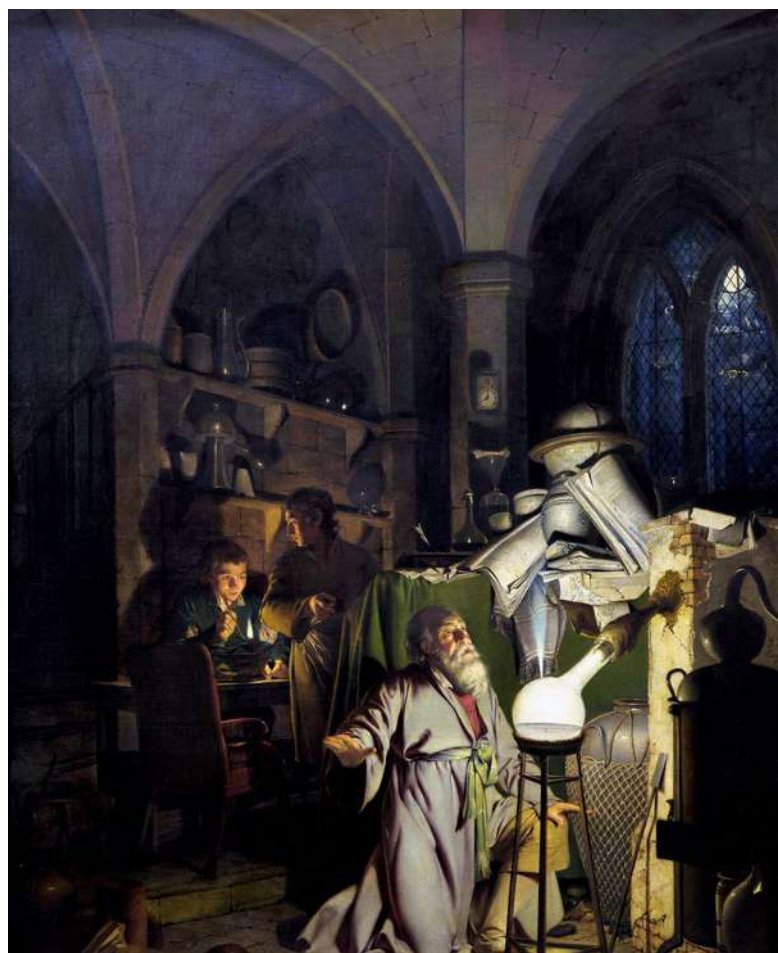
Medicina este concepută ca un sacerdoțiu, un dar pe care Dumnezeu l-a acordat medicului pentru a putea administra sănătatea oamenilor, semnalându-le ceea ce este bine și ceea ce este rău. Medicul trebuie să se ridice la un nivel profesional și moral foarte înalt. În viziunea lui Paracelsus, medicul este instituit de Dumnezeu și de Natură, în funcție de cunoștințele pe care le-a dobândit despre aceasta și de meritele morale individuale.

CONCEPȚIA DESPRE LUME ȘI OM

Medicina lui Paracelsus are la bază preocuparea fundamentală, specifică epocii renaștentiste, de a integra omul în Univers, spre deosebire de mentalitatea medievală care a încercat să îl separe. Omul este considerat o ființă a naturii, situată printre celelalte ființe și participând la o viață comună. Pentru Paracelsus, tot ceea ce există trăiește și are un suflet, atât animalele, cât și plantele, pietrele, metalele. Macrocosmosul și microcosmosul, adică Universul și omul, formează doi termeni perfect asemănători: unul reproduce și repetă ceea ce se petrece în același mod în celălalt. Viața unei ființe umane este inseparabilă de cea a Universului.

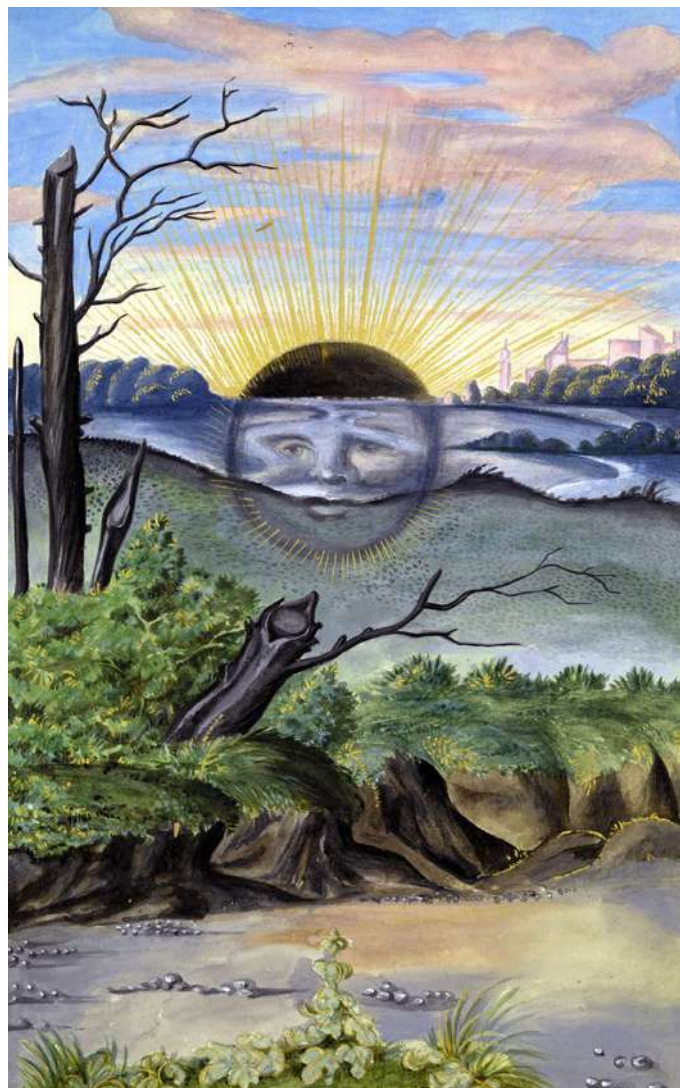
Dumnezeu, ca „centru și circumferință a tuturor lucrurilor” (Serge Hutin, „Alchimia”) se află dincolo de ansamblul Universului și „învăluie întreaga Creație” (Serge Hutin, „Alchimia”). „Dumnezeu însuși, din care a emanat acest întreg Tot circumscrie totul fără a fi El însuși circumscris prin nimic.” (Serge Hutin, „Alchimia”)

Alchimistul descoperind fosforul — Joseph Wright of Derby (1734–1797)
Foto: Wikimedia Commons



Paracelsus recunoaște principiul unității cosmice: aceleași legi guvernează în orice compartiment al Universului și există o singură Viață ce ni se arată sub infinite forme variate. În cadrul acestei unități, descrie existența a două principii supreme, două forțe aflate în opoziție: *Yliaster* – forța ordinii și a construirii și *Cagaster* – forța dezordinii și a descompunerii. *Yliaster* și *Cagaster* se luptă între ele neconținut, cu o mișcare și revenire ciclică, asemănătoare cu cea a lui *Yin* și *Yang* din tradiția chineză. Din aceste două principii rezultă *Marele Haos* sau *Limbus Major* care conține în stare de potențial, în stare nemanifestată și virtuală, substanța tuturor lucrurilor și ființelor ce se vor exprima prin creație. Astfel, *Cosmosul* sau Universul ordonat este ivit din *Haos*, adică dintr-un potențial uriaș, și nu de la nimic. Sub acțiunea *Logosului*, a luminii active, *Haosul* este ordonat spre a deveni *Cosmos*. Creația realizează trecerea de la putere la act, fiind o explicație, o desfășurare, o manifestare concretă a posibilităților *Ființei*. *Limbus Major* este descompus inițial în trei principii active: *forța spirituală*, *forța vitală* și *materia vie* din Univers, cărora Paracelsus le asociază simbolurile alchimice *Sulf*, *Mercur* și *Sare*. *Limbus Minor* este corespondentul terestru al lui *Limbus Major* și reprezintă semințele terestre, forța generatoare la acest nivel. Aceste denumiri: *Sulf*, *Mercur* și *Sare* nu desemnează substanțele chimice cu același nume, ci reprezintă calități ale materiei, modalități energetice de exprimare a ei. *Sulful* se referă la proprietățile active (arderea, acțiunea, căldura, inițiativa, impulsul), iar *Sarea* la proprietățile pasive (conservarea, inerția, capacitatea de a fi modelat, strălucirea, ceea ce este rece, ceea ce recepționează, primește). *Mercurul* este mijlocul de unire, mișcarea, termenul mijlociu datorită căruia *Sulful* dă materiei varietatea de forme. *Mercurul* este comparat adesea – dacă facem referire la modul în care se reflectă aceste simboluri la nivelul ființei umane – cu suflul vital ce unește spiritul

Privești cu sulf și sare, vulcanul Dallol, regiunea Afar, Etiopia
Foto: Alexander Savin, Wikimedia Commons



Soarele negru la apus— Salomon Trismosin (sec XV–XVI)
Foto: Wellcome Collection

cu corpul. Din *Haos* vor apărea de asemenea și cele patru elemente (*Pământ*, *Apă*, *Aer*, *Foc*) care, amestecându-se în diferite moduri, vor constitui structura întregului Univers. Nici aceste patru elemente nu desemnează realitățile concrete al căror nume îl poartă, ci sunt stări sau moduri de manifestare ale materiei, valabile la orice nivel al *Macrocosmosului* și *Microcosmosului*. (va continua în numărul următor)

Bibliografie

- HARTMANN, Franz – *Paracelsus – viața și învățătura*, Editura Herald, București, 2006
- PARACELSUS, Theophrastus Ph. – *Șapte tratate în care se vorbește despre natura, știința și arta spagyrică*, Editura Herald, București, 2007
- BASARAB, Mihai Neagu – *PARACELSUS, călătorie neîntreruptă*, Editura Sport-Turism, 1981
- BONARDEL, François – *L'Hermétisme*, Presses Universitaires de France, Paris, 1985
- ALEXANDRIAN – *Istoria Filozofiei oculte*, Editura Humanitas, București, 1994
- HUTIN, Serge – *Alchimia*, Editura de Vest, Timișoara, 1992
- COPLESTON, Frederick – *Istoria filosofiei, vol.3. Filosofia medievală târzie și renașcentistă*, Editura ALL, București, 2011



Noua Acropolă la Târgul de carte Gaudeamus 2022

Mihaela Brătuianu

In anul 2022, Târgul de Carte Gaudeamus Radio România a poposit în mai multe orașe din țară, de-a lungul întregului an. Noua Acropolă a fost prezentă cu stand la manifestările din Cluj-Napoca, Oradea, Sibiu, Brașov, Iași și București.

La fiecare dintre aceste manifestări, standul Editurii Noua Acropolă a expus cărți de filosofie, psihologie, istorie și simbolism, dar și basoreliefuli realizate în Atelierul Atena de către membrii asociației noastre.

Titlurile editate de Noua Acropolă aparțin în majoritate fondatorului organizației și directorului său de onoare, profesorul Jorge Angel Livraga, profesoarei Delia Steinberg Guzmán, dar și directorului asociației Noua Acropolă din România, profesorul Ivo Ivanovici. Ideile filosofice prezentate în aceste volume sunt utile omului contemporan și

aduc o privire mai profundă asupra vieții, a lumii în care trăim, fiind un ghid util pe calea devenirii umane. Cărțile de psihologie ne pot ajuta să ne cunoaștem mai bine pe noi înșine, să identificăm ce este necesar să schimbăm în noi pentru a avea o viață fericită: *Eroul Cotidian*, *Ce facem cu inima și mintea?*, *Filosofie pentru viață*, *Pentru o mai bună cunoaștere de sine*, *Jocurile Mayei*, *Moassy, câinele*, *Despre timp, destin și libertatea alegerii*, *Epoca Vărsătorului*, *Concentrare și trezire interioară*, *Glasul liniștii*. La acestea se adaugă romanele filosofice, ce prezintă modelul eroului, al omului care este dispus să lupte pentru a transmite mai departe valorile atemporale, spre binele semenilor săi: *Ankor Discipolul*, *Alchimistul*. Alte titluri vorbesc despre istoria și simbolismul unor vechi civilizații, ce au marcat istoria umanității: *Teba*, *Calendarul Aztec*, *Teatrul Grec de Misterii*.

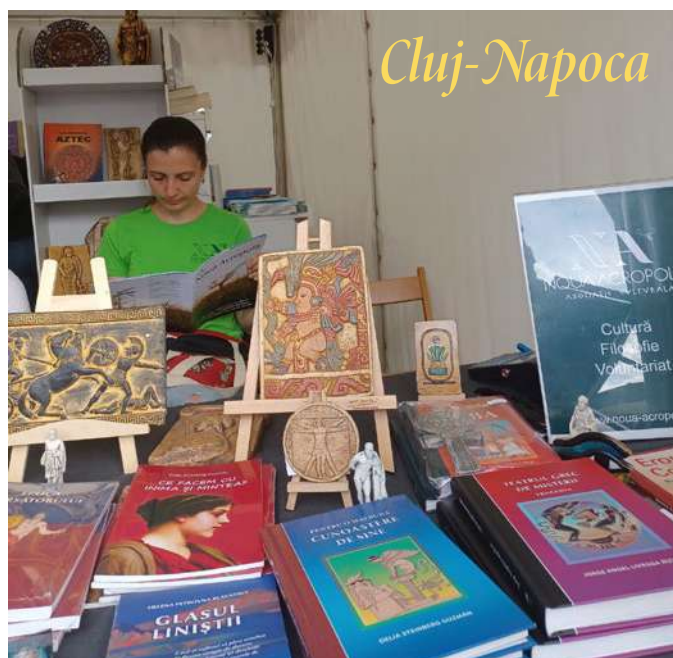
Ediția din București a Târgului Gaudeamus a avut loc la începutul lunii decembrie, la Complexul Expozițional Romexpo. În cadrul acestui eveniment, la standul Editurii Noua Acropolă a avut loc lansarea cărții „Drumul către victorie” de Delia Steinberg Guzmán.

Profesoara Delia Steinberg Guzmán, Președinta de Onoare a Asociației Internaționale Noua Acropolă, este licențiată în filosofie la Universitatea din Buenos Aires și a condus timp de 29 de ani Noua Acropolă la nivel internațional. În cartea „Drumul spre victorie”, profesoara Guzmán ne oferă posibilitatea de a înțelege viața ca pe o pasionantă aventură în căutarea victoriei. Autoarea, care și-a dedicat cea mai mare parte a vieții studiului, practicii și transmiterii filosofiei atemporale, cu rădăcini în diferite culturi și civilizații, consideră că victoria este o stare de conștiință și că toți suntem îndreptățiți s-o atingem. Progresul depinde, în mare măsură, de încrederea pe care fiecare om o are în propriile forțe, de capacitatea de a învăța și de a dezvolta abilitățile necesare diferitelor etape ale drumului vieții, de a valorifica oportunitățile și de a-și îmbogăți sufletul prin întâlnirea cu alți drumeți care pășesc în aceeași direcție.

Prezența la aceste manifestări a fost binevenită pentru asociația noastră, fiind o bună ocazie de a ne întâlni cu publicul, de a schimba idei și de a face cunoscute titlurile editurii Noua Acropolă. Cei care nu au reușit să ajungă la târg în acest an, pot găsi cărțile editurii pe site-ul atelieratena.ro.



București



Cluj-Napoca



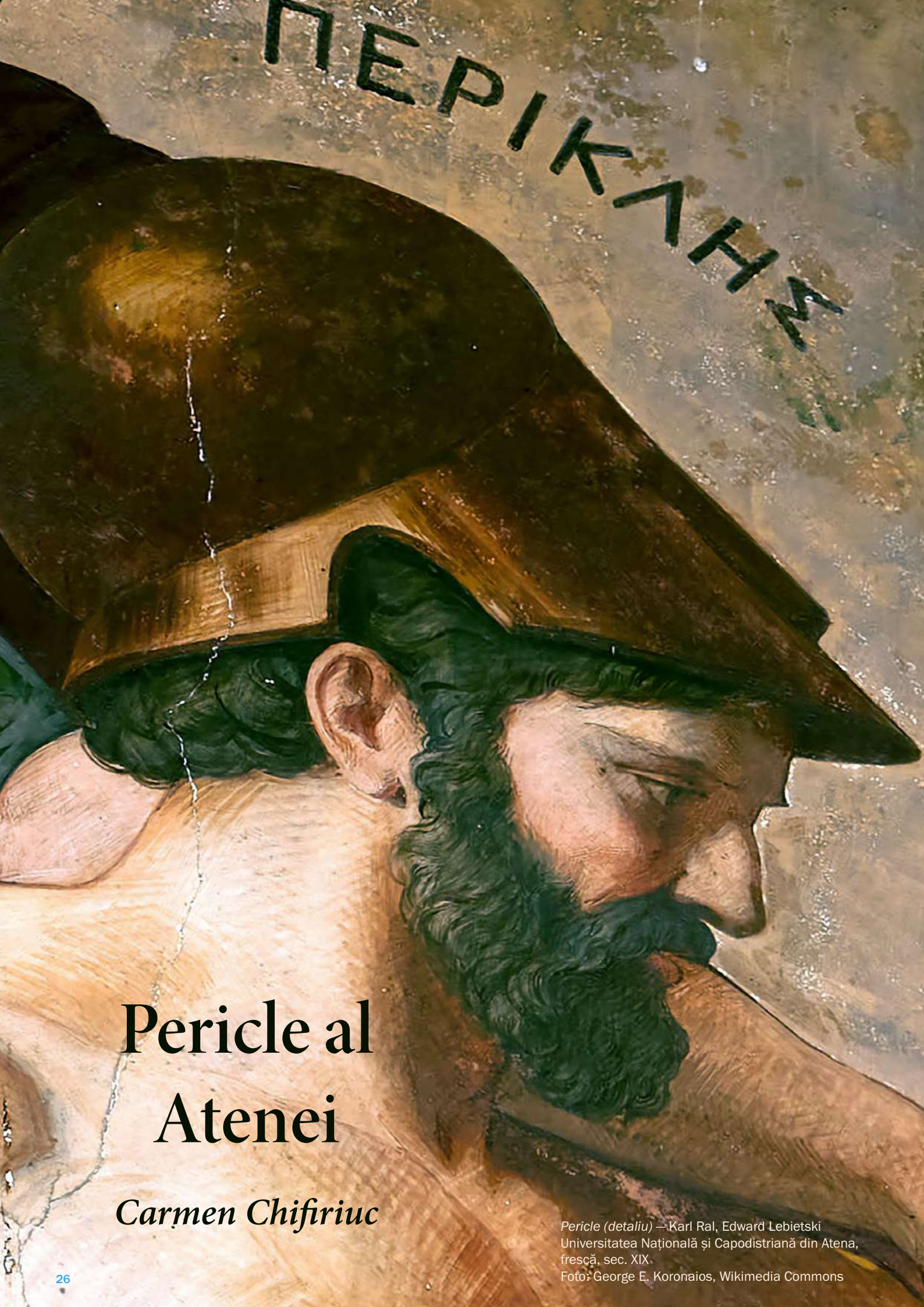
Oradea



Iași



Sibiu



Pericle al Atenei

Carmen Chifiriuc

Pericle (detaliu) — Karl Ral, Edward Lebietski
Universitatea Națională și Capodistriană din Atena,
frescă, sec. XIX
Foto: George E. Koronaios, Wikimedia Commons

Secolul lui Pericle

Pericle (495–429 î.Hr., Atena), figură familiară în scrierile despre Grecia, a fost unul dintre principalii fondatori ai „miracolului grecesc”, cel despre care s-a spus că a creat o epocă de aur pentru cultura și civilizația ateniană. Aristocrat de elită, după standardele epocii (definite de Aristotel în *Politica*), Pericle avea origine, bogăție, excelență, educație. Pe lângă instrucție, Pericle a primit și o aleasă educație în artele oratoriei, în științe naturale și filosofie. Se spune chiar că instructorul marilor eroi Ahile și Iason, Chiron, ar fi fost maestrul mitic al lui Pericle. Promotor al unor politici și strategii valoroase și susținător al artei, științei, filosofiei, literaturii și arhitecturii, numele său este legat de construcția cetății Atenei și mai ales a Parthenonului (447–432 î.Hr.).

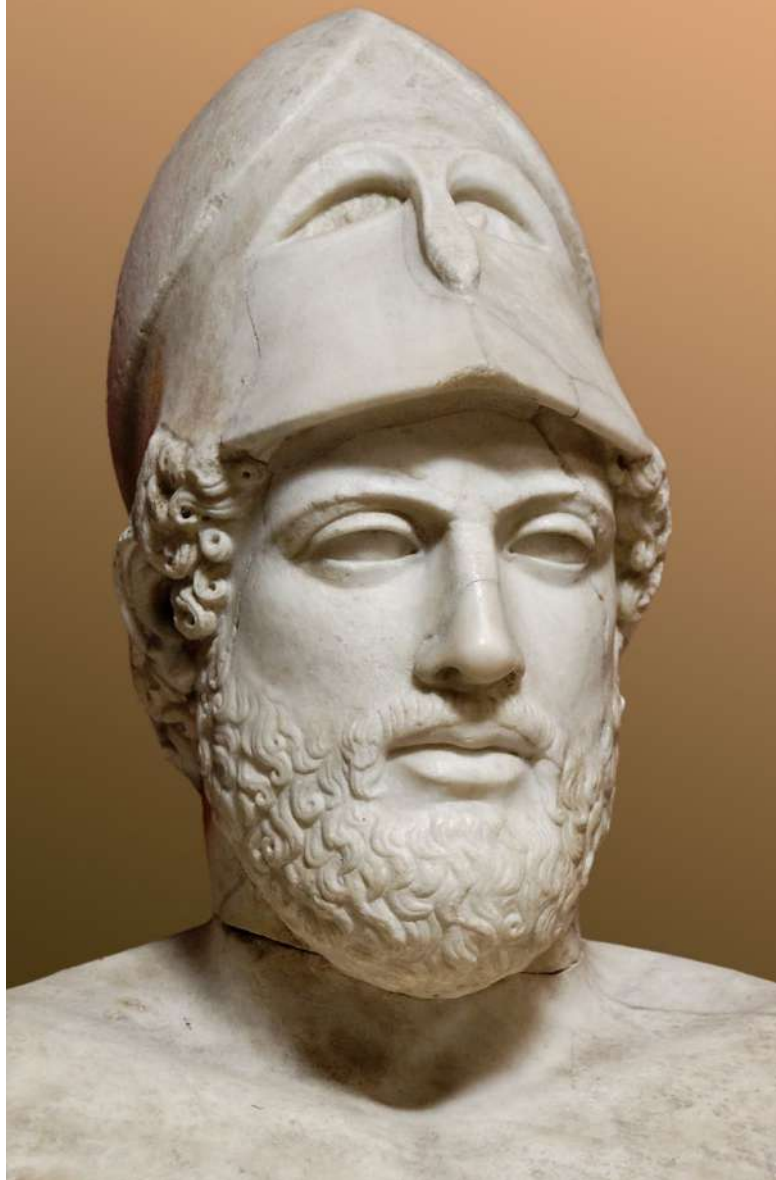
În secolul în care el a trăit, Atena cunoaște o înflorire economică și culturală fără precedent, devenind centrul cultural al Greciei, justificând sintagma „secolul lui Pericle”, formulată mult mai târziu de Frederic cel Mare, în 1739, în opera numită *Anti-Machiavel*. În această perioadă se coagulează la Atena un imens potențial intelectual și creator, canalizat de personalități precum Eschil, Sofocle, Anaxagora, Protagoras și Fidias, care generează modele vizionare și pline de inspirație pentru Europa occidentală, de la forme de organizare politică (democrația modernă) până la noi modele culturale.

Origini

Pericle a fost fiul lui Xantip, nobil și autor al unor reforme democratice importante. Nașterea sa are o aură simbolică: se spune că înainte de a-l naște, mama lui a visat un leu. La 21–22 de ani, Pericle a fost *koregos* pentru Eschil, sarcină impusă de către cetate cetățenilor bogați ai Atenei. Rolul de *koregos* presupunea găsirea celor mai buni soliști pentru cor, susținerea tuturor cheltuielilor legate de punerea în scenă a reprezentației și asumarea unui rol activ în deschiderea ceremoniilor închinat lui Dionysos, ocazie în care Pericle s-a remarcat în fața mulțimii prin calitățile lui oratorice. Se pare că a sponsorizat prima tragedie antică reprezentată – *Perșii* de Eschil – care a fost jucată în teatrul Dionysos, de la baza colinei ateniene. Istoricul și omul politic Tucidide (cca 460–390 î.Hr.) l-a admirat profund, numindu-l monarhul neîncoronat al Atenei și primul dintre cetățenii ei, iar Plutarh, 500 de ani mai târziu, l-a descris ca pe un om de o virtute și o măreție incontestabile, dar care, spre finalul vieții, a condus Atena într-un război inutil, cu Sparta și Liga Peloponezului.

Strateg, orator, democrat

Pericle intră pe scena politică în anul 463 î.Hr. și preia frâiele cetății pentru mai bine de 30 de ani, timp în care consolidează democrația. Preocupat în permanență de



Bustul lui Pericle
Copie romană în marmură după un original grec
cca 430 î.Hr. atribuit lui Kresilas.
Museo Pio-Clementino, Vatican
Foto: Marie-Lan Nguyen, Wikimedia Commons

dezvoltarea intelectului și bun mânăitor al cuvintelor, Pericle a fost ales strateg (etim. *stratus* – armata, *agein* – a conduce) 16 ani la rând, fiind votat în fiecare an de toți atenienii, indiferent de apartenența lor la o clasă politică sau alta. Pericle convoca și prezida adunările, iar opinia sa era prima cerută și respectată întotdeauna; controla afacerile interne și externe ale polisului, conducea negocierile externe, era comandantul forțelor armate terestre și marine, fiind responsabil pentru chemarea populației la arme și pentru întreținerea flotei.

Talentul său oratoric, combinat cu pedagogia și autoritatea, l-au ajutat să se impună, până la a fi considerat un strateg la fel de mare ca Agamemnon, cuceritorul Troiei. Pentru elocvența lui a fost numit de poeți „Olimpianul”, amintind de originea cerească a entuziasmului, așa cum a fost descris în *Dialogurile* lui Platon. Era ca și cum divinitatea ar fi vorbit prin el. Nu răspundea niciodată cu violență atacurilor la persoana lui, rămânea imperturbabil și astfel, discursul lui nu-și pierdea solemnitatea.



*Eclipsă parțială de lună peste Templul Atenei Nike,
Acropola din Atena, 7 august 2017
Foto: Ransom, Wikimedia Commons*

În timpul domniei lui Pericle, se militează pentru democrația directă, în care toți cetățenii – bărbați liberi, peste 18 ani, născuți din părinți ateni, căsătoriți legal – puteau propune și vota legi. A dat un decret prin care săracii puteau participa la piesele de teatru fără să plătească.

Puterea lui Pericle crește începând cu 450 î.Hr., odată cu consolidarea democrației și a autorității ateniilor asupra celorlalte orașe de la marea Egee, aliate în Liga de la Delos, ce-și avea sediul în mica insula sacră Delos din

arhipelagul Cicladelor, unde legenda spune că s-au născut Apollo și sora lui Artemis. Liga delică s-a constituit în 478 î.Hr., după al doilea război greco-persan, pentru a preveni reintrarea perșilor în spațiul Egeean. Aliații puteau contribui direct, cu arme și vase, sau indirect, plătind un tribut (*phoros*). Poziția privilegiată a Atenei în cadrul Ligii aduce numeroase beneficii materiale tuturor cetățenilor Atenei, chiar și celor mai săraci.

După încheierea războaielor greco-persane, prin pacea de la Callias, din 449 î.Hr., Pericle se împotrivesc desființării Ligii, convingându-și aliații că este de datoria lor să contribuie la reconstrucția templelor grecești distruse de perși, în semn de ofrandă adusă zeilor pentru victorie și eliberarea mărilor.

Astfel, în timpul lui Pericle, sunt construite clădiri emblematice pentru imperiul ateni, precum Parthenonul, capodoperă a arhitecturii clasice, Odeonul, templul ionic închinat zeiței Victoriei, Nike, care comemorează victoriile asupra perșilor, Propilee, intrarea monumentală ornată cu coloane din partea de vest a colinei Acropolei, construită peste ruinele unei fortificații miceniene, Erehteionul – dedicat Atenei și lui Poseidon Erehteu –, Templul lui Poseidon de la Cap Sunion și altele. Pericle modernizează portul Pireu cu ajutorul arhitectului Hipodam din Milet, prin amenajarea unor zone de expunere a mărfii, de stocare și de schimb, cu docuri pentru reparații. Întărește flota de război, ai cărei mănuiitori de trireme erau plătiți.

Moare în timpul unei epidemii, după războiul peloponeziac, la fel ca și cei doi fii legitimi ai săi, în toamna anului 429 î.Hr.



*Socrate învățându-l pe Pericle — Nicolas Guibal (1725–1784)
Muzeul de Stat Württemberg, Germania
Foto: Rama, Wikimedia Commons*



Orația funerară a lui Pericle — Philipp von Foltz (1805–1877)
Rijksmuseum, Amsterdam, Olanda
Foto: Risantana, Wikimedia Commons

Orația funerară

Memorabil rămâne discursul *Orația funerară*, rostit după primul sezon de campanie al războiului, în care este evidențiată perspectiva sa asupra democrației. Plin de compasiune, Pericle mărturisește aceeași durere în fața pierderii eroilor, ca și a familiilor acestora. El amintește că este mult mai important ca eroii să fie onorați prin fapte și nu prin vorbele unui om mai mult sau mai puțin priceput în mânuirea cuvintelor.

Pericle vorbește despre elementele care au contribuit la înflorirea cetății ateniene, legile de exemplu, care nu sunt pur și simplu creații teoretice, ci derivă din comportamentul, atitudinea și gândirea umană, corespunzând astfel unor realități și unor nevoi autentice. El subliniază importanța echilibrului dintre *libertate* și *respectarea regulilor*. Pentru el, felul de a fi al ateniensilor simbolizează prețuirea frumosului, a binelui, a utilului, a echilibrului între dorințele personale și idealul cetății. De remarcat este actul de a *filosofa fără a te moleși* – filosofia privită așadar ca știință activă, a faptelor care înobilează. Pericle pare să se bazeze nu atât pe prestigiul personal, cât pe cel al cetății cu tot ceea ce a condus la evoluția ei materială, spirituală și simbolică. Vocea lui este mai degrabă cea a unui principiu care s-a manifestat în democrația atenică, decât a unui militar, strateg sau om politic.

Acest elogiu al cetății, are ca unul dintre lăitmotive adevărul faptei, iar cetatea Atenei devine, în concepția sa, un maestru al întregii Elade, în care oamenii erau educați în spiritul cetății, cu un rol clar definit. Acțiunea fiecăruia, indiferent de natura ei, devenea parte a unei acțiuni în comuniune, de apărare a cetății care, la rândul ei, le oferea forța virtuților ei – frumusețe, echilibru, proporție, armonie, ordine – reflectată în toate formele de expresie culturală care vor inspira Europa Occidentală, de la operele de artă, literatură, arhitectură și teatru până la democrația modernă.🇬🇷

Referințe

- Pericles of Athens*. Vincent Azoulay. Princeton University Press. 2010
- Pericles of Athens and the birth of democracy*. Donald Kagan. The free press. 1991
- Pericles – Athenian statesman*. David Malcolm Lewis. Edit History. Encyclopedia Britannica
- <https://www.slideserve.com/elinor/greece-pericles>
- <https://www.slideshare.net/Mrleececlass/53-democracy-and-greeces-golden-age-15678898>
- <https://www.slideshare.net/krice/pericles>
- <https://slideplayer.com/slide/12949615/>



Cumpătarea

*o soluție pentru
reducerea risipei*

Alexandra Stancu

De multe ori, istoria este scrisă pe baza vestigiilor descoperite în pământ. Așa am aflat cum se organizau oamenii preistorici, cum arătau elementele de cult ale marilor civilizații din trecut, faptul că locuitorii Romei Antice consumau mult ulei de măsline (având în vedere cele 53 de milioane de amfore aruncate într-o groapă de gunoi, cunoscută astăzi ca Muntele Testaccio¹) ... și exemplele ar putea continua. Dar dacă am face un exercițiu de imaginație și ne-am gândi despre ce ar scrie arheologii din viitor, caracterizând generațiile noastre după ceea ce vor găsi în pământ, oare ce concluzii ar trage? În ultima sută de ani am produs miliarde de tone de gunoaie rezultate din activitățile noastre, ca urmare a unui consum exagerat. La nivel global se estimează că se generează 2 miliarde de tone de deșeuri solide în fiecare an, iar până în 2050 cantitatea de deșeuri va crește la 3,4 miliarde anual. Gestionarea acestor deșeuri eliberează în atmosferă 1,6 miliarde de tone de dioxid de carbon, aproximativ 5% din totalul emisiilor cu efect de seră la nivel global².

Într-adevăr, progresul industrial și tehnologic a făcut ca totul să fie produs mult mai facil și mai rapid, iar noi ne-am obișnuit să consumăm mai mult, pentru că trăim într-o lume grăbită și în care comoditatea este un deziderat. Prin urmare, este mult mai ușor să folosim obiecte de unică folosință decât să reutilizăm lucrurile noastre, să comandăm cina decât să o gătim, să cumpărăm legume și fructe transportate de la mii de kilometri, decât să conservăm legumele locale în sezon, să cumpărăm totul de-a gata, având ca principal criteriu prețul cel mai mic, fără să ne gândim ce impact avem astfel asupra mediului.

Lăsăm în urma noastră multă risipă... producem lucruri în zone ale globului care nu țin cont de standardele ecologice, le transportăm dintr-un capăt al planetei în celălalt pentru a le utiliza pentru o scurtă perioadă de timp și apoi le aruncăm la gunoi (multe dintre ele dezintegrându-se în sute de ani³). Consecințele acestui consum exagerat de materii prime și de energie sunt poluarea și dezastrele ecologice. Un exemplu în acest sens este Marea Aral, care înainte de 1960 era al patrulea lac ca suprafață din lume și care în prezent aproape a secat, lăsând în urmă un nou deșert, schimbând clima și destinele locuitorilor din această zonă⁴. Cauza dezastrului a fost deturnarea râurilor care o alimentau, pentru a iriga culturile de bumbac, a cărui cerere a crescut substanțial în ultimele decenii. Așadar, oare este etic să ne schimbăm garderoba în fiecare an, după noile tendințe? Mai ales ținând cont că, de cele mai

multe ori, costurile sociale și de mediu nu sunt incluse în prețul produselor pe care le achiziționăm.

Într-unul dintre articolele sale, Profesoara Delia Guzmán scrie: „*căutarea bunăstării se transformă într-o alergare de cursă lungă, fără capăt, deoarece în clipa în care credem că am atins ceva, apar exigențe noi și de maximă urgență care ne obligă să avem alte și alte lucruri. Astfel, bunăstarea se tot îndepărtează devenind o țintă de neatins, însă mult dorită în continuare.*”⁵ De multe ori, cumpărând atât de multe lucruri parcă încercăm să umplem un gol din viața noastră, însă dacă ne-am îndrepta atenția mai mult spre interior, am descoperi că nu avem nevoie de așa multe obiecte exterioare. Este necesar să înțelegem că lucrurile materiale pot contribui la fericirea noastră până în punctul în care ne sunt asigurate cele necesare traiului, iar după acest punct, mai multe lucruri nu ne fac neapărat mai fericiți, ci din contră ne pot cere mai mult timp și energie, pe care le-am putea redirecționa către activități mai pline de sens (să citim, să facem voluntariat, să privim natura, să ascultăm muzică de calitate, să ne gândim la idei importante, să învățăm lucruri noi etc).

Totodată, este necesar să fim mai conștienți și să realizăm că fiecare dintre noi contribuie la acest consum exagerat. De multe ori ne indignăm când vedem imagini cu râuri și câmpuri pline de plastic, dar noi continuăm să folosim anual sute de sticle și ambalaje din plastic. Soluții există, poate nu sunt cele mai comode, dar putem să alegem să folosim ambalaje reutilizabile, să cumpărăm la vrac, să refolosim plasele de cumpărături, să închiriem sau să împrumutăm lucrurile pe care le folosim o singură dată pe an, să alegem produse locale, pe cele din materiale sustenabile, care se dezintegrează mai repede, să reciclăm

5 [Noua Acropola – Bunastarea \(noua-acropola.ro\)](http://noua-acropola.ro)

Marea Aral în 1989 (stânga) și în 2014 (dreapta)
Foto: NASA, Wikimedia Commons



1 <https://imperiumromanum.pl/en/curiosities/monte-testaccio-roman-mountain-of-garbage/>

2 [Trends in Solid Waste Management \(worldbank.org\)](https://www.worldbank.org/en/topic/waste)

3 De exemplu, timpul necesar pentru descompunerea obiectelor pe care le aruncăm este de 2000 de ani pentru anvelope, până la 1000 de ani pentru unele articole din plastic (sticle, tacâmuri, paie), 450 de ani pentru scutece, 200 de ani pentru cutiile de aluminiu, 100 de ani pentru țesătura sintetică și șervețelele umede.

4 [Aral Sea – Environmental consequences | Britannica](https://www.britannica.com/health/Environmental-consequences-of-the-Aral-Sea)

corect etc. Având în vedere că multe dintre articole de care ne debarasăm sunt reciclabile, trebuie să ne informăm cum e corect să colectăm selectiv propriile deșeuri și unde să le depunem pentru a putea ajunge în centre specializate. Fiecare are partea sa de responsabilitate – noi cetățenii și centrele specializate – astfel încât să putem construi „o bandă rulantă” utilă și eficientă pentru închiderea circuitului materialelor. Natura se va simți mai bine. Și noi de asemenea.

Mai mult, ne putem inspira din ideile minimalismului⁶, mișcarea care promovează un stil de viață mai simplu și mai sustenabil și care ne propune să ne reducem la minim consumul și să păstrăm doar ceea ce ne este realmente util și ne aduce bucurie.

În acest demers ne ajută să cultivăm cumpătarea, o virtute a cărei importanță este subliniată de mai toți marii filosofi ai lumii. Platon ne spune că „*cei care sunt cumpătați și îndestulați cu puțin, suportă bătrânețile cu răbdare; pentru cei cu altă fire, și tinerețile și bătrânețile sunt supărătoare*”.

6 Termenul minimalism provine de la mișcarea artistică începută în anii 60 în Statele Unite caracterizată prin compoziții cu forme geometrice simple, însă conceptul a fost extins și în arhitectură, design și chiar este promovat ca stil de viață

Foto: Markus Spiske, Unsplash



Foto: Tu Tu, Unsplash

Astfel, cumpătarea ne poate îndruma în majoritatea acțiunilor pe care le întreprindem, de la ce consumăm și ce dorim să achiziționăm până la ce vorbim, cum acționăm și cum reacționăm la circumstanțele exterioare.

La nivel colectiv, această virtute ne poate ajuta să schimbăm prioritățile. În prezent, obiectivul principal al majorității guvernelor este creșterea PIB-ului (produs intern brut, mai exact cât producem și cât consumăm într-un an). Un exemplu de alternativă ar fi abordarea holistică a Bhutan-ului, care a înlocuit PIB-ul cu un indicator mai complex care măsoară 9 domenii de interes, printre care sănătatea fizică și psihologică, educația, cultura și aspectele ecologice⁷.

La final, propun tot un exercițiu de imaginație. Cum ar fi dacă am reuși să schimbăm la nivel individual și în consecință, la nivel global, modul nostru de organizare și de consum, dacă am folosi progresul tehnologic pentru a rezolva problemele de mediu pe care le-am provocat și am începe să includem principiile sustenabilității în acțiunile noastre? Nu am fi oare mai împliniți și am avea o viață mai plină de sens? Nu am reuși oare să schimbăm cursul istoriei și am arăta respectul cuvenit generațiilor ce vor veni?⁸

7 [Bhutan's Gross National Happiness Index | OPHI](#)



EDITURA NOUA ACROPOLĂ





We invite you to discover **Universitas General Studies**

- 100% online
- 8 Subject Areas
- Specialist lecturers

www.universitas-eg.org

Follow us



@universitaseg



Scan to visit
website



An initiative of



Universitas General Studies este o platformă academică de cursuri online susținute de lectori din Organizația Internațională Noua Acropolă, platformă ce își propune să facă accesibilă tuturor o pregătire specializată. Cursurile cuprind opt domenii de studiu și, pentru a putea fi urmate în ritmul dorit, rămân disponibile online timp de un an. Pentru informații și înscrieri la cursuri, puteți accesa link-ul de mai sus.